

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ave Sisask

**SIHTFINANTSEERIMISE KOHUSTISTE AVALIKUSTAMINE
JA TULUDE-KULUDE VASTANDAMINE EESTI
ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSAASTA ARUANNETES**

Magistritöö

Õppekava ärirahandus ja majandusarvestus, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 10 963 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Ave Sisask

09.05.2023

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. SIHTFINANTSEERIMISE OLEMUS JA ARVESTUSPÕHIMÕTTED	7
1.1. Arvestuspõhimõtted sihtfinantseerimise kajastamisel.....	7
1.1.1. Rahvusvahelistes finantsaruandluse standardites toodud arvestuspõhimõtted.....	8
1.1.2. Eesti finantsaruandluse standardis toodud arvestuspõhimõtted	11
1.2. Sihtfinantseerimise kajastamisega seotud arutelud ja avalikustamine	14
1.2.1. Arutelud SF kajastamisel – kapitalimeetod ja tulumeetod	14
1.2.2. Arutelud SF kajastamisel – ettenägematute asjaolude mõõtmine ja kajastamine	18
1.2.3. Avalikustamine ja juhtkonna valikud informatsiooni esitamisel	22
2. UURING SIHTFINANTSEERIMISE KAJASTAMISEL KASUTATAVATEST MEETODITEST EESTI ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSAASTA ARUANNETES	26
2.1. Uuringu meetodika tutvustus ja valimi kirjeldus	27
2.2. Uuringu tulemused ja järeldused	35
KOKKUVÕTE	42
SUMMARY	44
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	48
LISAD	52
Lisa 1. SF kajastamise kontrollnimekiri	52
Lisa 2. Kokkuvõte uuritud ettevõtete SF kohustise kajastamise tulemustest	53
Lisa 3. Ettevõtete SF kohustise kajastamise tulemused uuritud etappide kohta	55
Lisa 4. RTK andmete alusel saadud toetuste olulisus SF kohustist mittekaajastanud ettevõtete bilansimahust.....	57
Lisa 5. Vara SF arvestusmeetodi avalikustamine	58
Lisa 6. Saadud toetuse avalikustamine toetuse liigi lõikes.....	59
Lisa 7. Tulude-kulude vastandamise analüüsi kokkuvõte	60
Lisa 8. Lihtlitsents	64

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö eesmärk on selgitada välja, kas sihtfinantseerimise saanud Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes on tagatud kohustiste avalikustamine ning tulude-kulude vastandamine. Selleks uuriti Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes sihtfinantseerimise kohustise avalikustamise ja tulude-kulude vastandamise nõuete täitmist. Töö eesmärgi saavutamiseks selgitati välja sihtfinantseerimise kajastamise nõuded, analüüsiti sihtfinantseerimise kohustiste kajastamist, majandusaasta aruandes avalikustatava informatsiooni vastavust Eesti Finanstaruandluse standardile ning tulude-kulude vastandamist.

Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes sihtfinantseerimise kajastamisest ülevaate saamiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit. Töös analüüsiti eelarveperioodi 2014–2020 raames struktuurifondidest toetust saanud äriühingute majandusaasta aruannetes esitatud informatsiooni. Uuringu tulemustest selgub, et sihtfinantseerimise kajastamine ei ole piisavalt läbipaistev ning aruande kasutaja ei saa enamiku aruannete puhul informatsiooni sihtfinantseerimise kohustise kohta. Puuduvad sihtfinantseerimise andmed moodustavad olulise osa väikeettevõtete bilansimahust. Tingimusliku kohustise lisa sihtfinantseerimisega kaasnevate ebakindlate asjaolude avalikustamiseks ei kasutata. Sihtfinantseerimise kajastamise läbipaistvuse ja tingimusliku kohustise kohta informatsiooni esitamise seisukohast ei järgita piisavalt raamatupidamise seaduses sätestatud avalikustamise nõuet. Raamatupidamise seaduses sätestatud tulude-kulude vastandamise nõuet püüab täita alla poole ettevõtetest.

Autori hinnangul on oluline täpsustada ja selgitada Raamatupidamise Toimkonna juhendis 12 sihtfinantseerimise kajastamise eri võimalusi või neid selgelt piirata. Lisaks võiks juhend sisaldada viiteid sihtfinantseerimise kajastamisega seotud teistele Raamatupidamise Toimkonna juhenditele, nagu tingimuslikud kohustised ja vara netomeetodi valikul kohustise kajastamiseks.

Võtmesõnad: sihtfinantseerimine, toetus, valitsuspoolne abi, tulude-kulude vastandamine

SISSEJUHATUS

Eesti liitumisel Euroopa Liiduga (edaspidi ka EL) avanes siinsetel ettevõtetel EL-i struktuurivahendite kasutamise võimalus. Võrreldes liitumise algusperioodiga on saadud toetuste maht kasvanud ligi 12 korda. Kui aastatel 2004–2006 maksti Eestile toetusi 371,4 miljonit eurot, siis eelarveperioodil 2014–2020 oli toetuste maht juba 4,4 miljardit eurot (Välisvahendite ..., 2021). Toetuste mahu kasv muudab järjest olulisemaks nende kajastamise ettevõtete majandusaasta aruannetes, et säilitada lugejale aruannete võrreldavus ja läbipaistvus.

Sihtfinantseerimine (edaspidi ka SF) ei ole ettevõttele tasuta. SF saamisega kaasnevad üldjuhul teatud tingimused, mida ettevõtte on kohustatud mingi perioodi jooksul täitma. Tingimuste mittetäitmisel on ettevõtte kohustatud SF kas osaliselt või kogu ulatuses tagastama. Vastav kohustus peaks kajastuma ka ettevõtte majandusaasta aruandes. Sihtfinantseerimise abikõlblikkuse perioodil teevad ettevõtted kulutusi. Lähtuvalt SF tingimuste täitmisest ei pruugi kulutuste katteks saadav tulu kajastuda kuludega samas perioodis. SF kajastamisel seisavad ettevõtted valiku ees, kas kajastada sihtfinantseerimine bilansis kohustusena, kuni saab kindel olla, et tagasimakse riskid ei realiseeru. Teisalt on raamatupidamise alusprintsipiina sätestatud tulude - kulude vastandamise nõue, millest ettevõtted raamatupidamise korraldamisel peaksid lähtuma. Töö autor töötab raamatupidajana ning on samuti kokku puutunud eelkirjeldatud probleemiga, millega seoses lõputöö teema idee tekkiski.

Magistritöös uuritakse Eesti ettevõtete majandusaasta aruannetes SF kohustise avalikustamise ning tulude-kulude vastandamise nõuete täitmist. Töö eesmärk on selgitada välja, kas sihtfinantseerimise saanud Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes on tagatud kohustiste avalikustamine ning tulude-kulude vastandamine. Selle eesmärgi täitmiseks on töö koostaja püstitanud järgmised uurimisülesanded:

1. selgitada välja SF kajastamise nõuded (IFRS ja EFS);
2. analüüsida SF kohustiste kajastamist ja selgitada välja avalikustatava informatsiooni vastavus standardile (EFS);
3. analüüsida tulude-kulude vastandamist.

Töö teoreetilises osas uuritakse sihtfinantseerimise arvestuspõhimõtteid, lähtudes rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest (IFRS) ja Eesti finantsaruandluse standardist (EFS). Toetuse saajale pandud kohustuste kohta saab infot vastavast seadusest (perioodi 2014–2020 struktuuritoetuste seadus) ja selle alusel kehtestatud määrustest. Lisaks õigusaktidele uuritakse teema kajastamist teadusartiklites, mis on toodud kasutatud allikate loetelus. IFRS-s kasutatakse mõistet „finantsseisundi aruanne“ ning EFS-s kasutatakse samas tähenduses mõistet „bilanss“. Töös on kasutatud mõlemaid mõisteid.

Töö eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse majandusaasta aruannetes avalikustatud informatsiooni. Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes sihtfinantseerimise kajastamisest ülevaate saamiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit. Majandusaasta aruannetes esitatud sihtfinantseerimisega seotud andmed on võimalik saada Registrite ja Infosüsteemide Keskusest eraldi päringuga. Majandusaasta aruannetest ei saa informatsiooni, millise projekti raames on ettevõtte toetust saanud. Konkreetse toetuse tingimustes on välja toodud ettevõttele kaasnevad kohustused, mille mittetäitmisel võib kaasneda toetuse tagasimakse kohustus. See info on vajalik, saamaks aru, kas ettevõtte majandusaasta aruandes peaks olema avalikustatud (tingimuslik) kohustus toetuse finantseerija ees. EL vahenditest toetust saanud ettevõtete andmed on avalikult kättesaadavad Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel, kuid need andmed ei sisalda toetusega kaasneva kestusnõude informatsiooni. Need andmed on võimalik saada Riigi Tugiteenuste Keskusele tehtava päringuga.

Töö koosneb kahest peatükist, millest esimene jaguneb kolmeks ja teine kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis uuritakse standardites (IFRS ja EFS) sätestatud nõudeid sihtfinantseerimise kajastamisel ning sellega seotud arutelu tekitanud küsimusi. Teise peatüki esimeses osas kirjeldatakse valimi moodustamist ja tutvustatakse kasutatud uurimismeetodeid. Teise peatüki teises osas antakse ülevaade uuringu tulemustest ja järeldustest.

1. SIHTFINANTSEERIMISE OLEMUS JA ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Üha enam otsivad ettevõtted erinevaid võimalusi kapitali kaasamiseks. Viimase kahekümne aasta jooksul on üks võimalusi, kuidas aidata kaasa ettevõtte kasvule, olnud kasutada Euroopa Liidu vahendeid. EL-i eelarvest rahastatakse liikmesriikide arengu ühtlustamiseks ja majanduspiirkonna konkurentsivõime tõstmiseks mitmesuguseid regionaal- ehk ühtekuuluvuspoliitika projekte ja programme (Euroopa Liidu ..., 2022). Selle poliitika eesmärkide saavutamiseks antakse liikmesriikidele toetust struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu (Välisvahendite ..., 2021).

Sihtfinantseerimine on mingi kindla tegevuse toetamiseks suunatud valitsuspoolne abi (Sõnaveeb, 2021). Ettevõtted saavad riigilt toetust konkreetsete kulutuste tegemiseks, projekti raames seatud eesmärkide täitmiseks. Valitsuse eesmärk toetuste maksmisel on elavdada ja ühtlustada teatud piirkondade ja valdkondade majandust. (Euroopa Liidu ..., 2022) Ettevõtetel on toetuste abiga võimalik siseneda uutele turgudele, laiendada ettevõtte tegevust eri piirkondadesse, töötada välja uusi tehnoloogiaid jne, kasvatades seeläbi ettevõtte tulemuslikkust. Toetuste positiivset mõju ettevõtete tulemuslikkusele kinnitab Hartsenko ja Sauga (2013, lk 264–265) uuring perioodil 2004–2010 Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest (EAS) toetust saanud ettevõtete põhjal. Ettevõtete müügitulu kasvas olenevalt toetusest 11–33%. Starditoetus suurendas müügitulu 30%, eksporditoetus 11%, teadmiste ja oskuste arendamise toetus 20% ning tööstusettevõtete tehnoloogiainvesteeringu toetus 33%.

1.1. Arvestuspõhimõtted sihtfinantseerimise kajastamisel

Ettevõtte majandusaasta aruanne (edaspidi ka aastaaruanne) on selle kasutajale oluline infoallikas. Aastaaruanne peaks andma selle kasutajale ettevõtte finantsseisundi ja tulemuse kohta kvaliteetset informatsiooni, millest aruande kasutaja saaks majandusotsuste tegemisel lähtuda (RPS § 15). Ettevõtted peavad aruanded koostama kooskõlas raamatupidamise seaduses (edaspidi ka RPS) toodud põhimõtetega. Töös käsitletava kohustise kajastamise ja tulude-kulude vastandamise vaatenurgast on sihtfinantseerimise kajastamisel olulisemad konservatiivsuse, objektiivsuse,

olulisuse, avalikustamise ning tulude-kulude vastandamise printsiip. Konservatiivsuse printsiibist lähtuvalt on oluline vältida varade ja tulude ülehindamist ning kohustiste ja kulude alahindamist. Seejuures ei ole lubatud varade ja tulude tahtlik alahindamine, kohustiste ja kulude tahtlik ülehindamine ning varjatud reservide moodustamine. Objektiivsuse printsiibi kohaselt on aruandes esitatav informatsioon neutraalne ja usaldusväärne. Olulisuse printsiibist lähtuvalt tuleb aruandes kajastada kogu oluline informatsioon, mis mõjutab ettevõtte finantsseisundit ja tulemust. Oluliseks peetakse informatsiooni, mille avaldamata jätmine võib mõjutada aruande kasutaja majandusotsuseid. Avalikustamise juures on oluline välja tuua kogu oluline informatsioon, et aruande kasutajal oleks võimalik aru saada aruande esitaja finantsseisundist. Tulude ja kulude vastandamise printsiibi kohaselt kajastatakse tuludega samas perioodis kulud, mille tekkimine on seotud vastavate tuludega. (RPS §16) Just selle põhimõtte järgimine võib sihtfinantseerimise kajastamisel osutada võimatuks, kui ettevõtte peab sihtfinantseerimise kajastama tingimuste täitmiseni kohustisena.

1.1.1. Rahvusvahelistes finantsaruandluse standardites toodud arvestuspõhimõtted

Rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite väljatöötamise eest vastutab Rahvusvaheline Raamatupidamise Standardite Nõukogu (*International Accounting Standards Board – IASB*). Finantsaruandluse üldiste põhimõtete reguleerimiseks ning rahvusvaheliste standardite arendamiseks on IASB välja töötanud finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku (*Conceptual Framework for Financial Reporting*). Kontseptuaalne raamistik ei ole standard, vaid abivahend järjepidevate arvestusmeetodite väljatöötamiseks ning see ei ole ülem standardis kirjeldatud nõuetest. (IFRS kontseptuaalne raamistik p SP1.1, SP1.2) Raamistikus toodud üldpõhimõtete kohaselt on finantsaruannete koostamisel ja informatsiooni esitamisel oluline lähtuda informatsiooni asjakohasusest, olulisusest ja tõepärasest esitamisest. Aruande kasutajal peab olema võimalik aruannete põhjal teha teadlikke majandusotsuseid. (IFRS kontseptuaalne raamistik p 2.5, 2.11) Erinevalt raamatupidamise seaduses toodud alusprintsiipidest ei pöörata IFRS-s tähelepanu tulude ja kulude vastandamisele. IFRS-i kontseptuaalne raamistik seab esmaseks vara ja kohustise hindamise. (IFRS kontseptuaalne raamistik p 5.5) Raamatupidamise seaduses toodud konservatiivsuse printsiibi asemel on raamistikus toodud neutraalsuse põhimõte (IFRS kontseptuaalne raamistik, p 2.15).

Sihtfinantseerimise kajastamiseks on rahvusvahelise raamatupidamise standardi (IAS 20 – valitsusepoolse sihtfinantseerimise arvestamine ja valitsusepoolse abi avalikustamine) kohaselt mitu valikut. Standardis toodud põhimõtete järgi ei kajastata sihtfinantseerimist enne, kui

on piisavalt kindel, et majandusüksus vastab kaasnevatele tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset. (IAS 20 p 7) Toetuse laekumisest ei piisa selle tuluna kajastamiseks, kuna ainuüksi laekumine ei tähenda, et toetusega kaasnevad tingimused on täidetud (IAS 20 p 8). Sihtfinantseerimise üldise arvestuspõhimõtte järgi kajastatakse toetus tuluna samadel perioodidel, mil ettevõtte kajastab kulu, mille katteks toetus on saadud (IAS 20 p 12). IAS 20 toob välja kaks üldist meetodit: kapitalimeetod ehk bilansipõhine lähenemine ja tulumeetod ehk tulupõhine lähenemine või sobitamise põhimõte. Kapitalimeetodi kohaselt ei kajastata sihtfinantseerimist kasumiaruandes. Tulumeetodi puhul on oluline tulude kajastamine kasumiaruandes samadel perioodidel, mil kajastatakse toetusega kaetud kulud. (IAS 20 p 13) Kapitalimeetodi pooldajad põhjendavad oma seisukohta väitega, et toetuse näol on tegemist finantseerimisvahendiga, mida tuleks vastavalt finantsseisundi aruandes kajastada. Nad on seisukohal, et kasumiaruandes kajastamine ei ole korrektne, kuna toetust ei teenita, vaid tegemist on valitsuse seatud stiimuliga ilma vastavate kulutusteta. (IAS 20 p 14) Tulumeetodi pooldajad on seisukohal, et kuna toetuse näol ei ole tegemist omanikepoolse maksega, ei kajastata seda otse omakapitalis, vaid vastavate perioodide jooksul kasumiaruandes. Ettevõttele antakse toetus vastutasuks temale pandud kohustuste täitmise eest ning korrektne oleks kajastada tulud kasumiaruandes samadel perioodidel, mil kajastatakse toetusega kaetud kulud. (IAS 20 p 15)

Eristatakse varade ja tegevuse sihtfinantseerimist. Varade sihtfinantseerimine on mõeldud põhivara soetamiseks ning tegevuse sihtfinantseerimine on mõeldud muude kulude katteks (IAS 20 p 3). Mõlemat liiki toetuste kajastamiseks on standardis lubatud kaks meetodit. Varade finantseerimise esimese meetodi kohaselt kajastatakse SF tulevaste perioodide tuluna ning kajastatakse kasumiaruandes tuluna vara kasuliku eluea jooksul. (IAS 20 p 26) Teise meetodi kohaselt lahutatakse saadud SF-i põhivara soetusmaksumuse määramisel vara maksumusest. SF kajastub kasumiaruandes vähenenud amortisatsioonikuluna. (IAS 20 p 27) Olenemata sellest, kumma meetodi kasuks otsustatakse, tuleb rahakäibe aruandes kajastada tehtud investeeringud ja saadud SF eraldi kirjetena (IAS 20 p 28). Tegevuse sihtfinantseerimise esimese meetodi rakendamisel esitatakse SF kasumiaruandes kas eraldi real või muu tulu koosseisus. Teise meetodi rakendamisel lahutatakse SF sellega seotud kuludest. (IAS 20 p 29) Ka siin on esimese ja teise meetodi pooldajad eri seisukohtadel. Esimese meetodi pooldajad on seisukohal, et tulude ja kulude eraldi kajastamine lihtsustab toetusest mõjutatud ja mõjutamata kulude võrdlust. Teise meetodi pooldajad on seisukohal, et vastavaid kulusid ei oleks ettevõtte ilma toetuseta võibolla üldse teinud, mistõttu oleks saldeerimata kulude esitamine eksitav. (IAS 20 p 30) Mõlema meetodi korral

soovitatakse aruannete paremaks mõistmiseks avalikustada SF mõju kõigi eraldi avalikustamisele kuuluvate tulu- ja kulukirjete kohta (IAS 20 p 31).

Toetuse saamisega kaasnevad tulevikku suunatud kohustused põhjustavad ebakindlust toetuse võimaliku tagasimaksmise näol. Sellist ebakindlatest asjaoludest tulenevat kohustise kajastamist käsitletakse kooskõlas rahvusvahelise raamatupidamise standardiga 37 – Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad (IAS 20 p 11). Juhatusel on vaja hinnata, kui tõenäoline võib olla tulevikus toetuse tagasimakse vajadus ning kas ettevõttel eksisteerib kohustus. Kontseptuaalse raamistiku kohaselt ei kajastata finantsseisundi aruandes objekte, mis ei vasta kohustise definitsioonile. (IFRS kontseptuaalne raamistik p 5.6) Sealjuures peetakse kajastamist oluliseks ainult siis, kui aruande kasutajal on võimalik saada sellest kasulikku informatsiooni. (IFRS kontseptuaalne raamistik p 5.7) Informatsiooni kasulikkust on vaja kaaluda olukorras, kus ei saa kindel olla kohustise olemasolus või kohustus küll eksisteerib, kuid selle realiseerumise tõenäosus on väike (IFRS kontseptuaalne raamistik p 5.12).

Sihtfinantseerimise kontekstis peetakse kohustise all silmas kas eraldist, tulevaste perioodide tulu või tingimuslikku kohustist. Eraldis on üks kohustise vorm, mille puhul ei ole ettevõttel teada, mis summas või millal kohustust täita tuleb (IAS 37 p 11), näiteks võimalikest keskkonnareostustest või kohtuvaidlustest tulenevad kohustused. Eraldise puhul on kohustise suurust võimalik hinnata ning selle realiseerumine tulevikus on tõenäoline. Eraldis kajastatakse finantsseisundi aruandes kohustisena. (IAS 37 p 13–14) Tingimuslik kohustus on eraldisest ebakindlam kohustise vorm. Tingimusliku kohustise korral sõltub kohustise olemasolu tulevikusündmuse toimumisest või mittetoimumisest, kohustise realiseerumine ei ole tõenäoline ning kohustise summa ei pruugi olla usaldusväärset mõõdetav. Nende ebakindlate asjaolude tõttu tingimuslikku kohustist finantsseisundi aruandes ei kajastata. (IAS 37 p 12, 13) Kui ettevõttel ei ole kindlust, kas kohustus eksisteerib, tuleb majandusaasta lõpus hinnata selle realiseerumise tõenäosust. Kui realiseerumise tõenäosus on suurem mitterealiseerumise tõenäosusest, kajastatakse finantsseisundi aruandes eraldis. Kui realiseerumise tõenäosus on väiksem mitterealiseerumise tõenäosusest, tuleb avalikustada majandusaasta aruande lisas tingimuslik kohustus. (IAS 37 p 15, 16) Juhatusel on hinnangu andmisel kohustus arvesse võtta kõiki teadaolevaid asjaolusid (IAS 37 p 36, 38, 42). Sealjuures on oluline vältida vara ja tulu ülehindamist ning kohustise ja kulu alahindamist, ühtlasi ei ole lubatud kohustiste tahtlik ülehindamine (IAS 37 p 43).

Majandusaasta aruandes avalikustatakse sihtfinantseerimise arvestusmeetod ja finantsaruannetes esitamise viis, kajastatud toetuse olemus ja ulatus. Avalikustada tuleb ka valitsusepoolse abiga seotud täitmata tingimused. (IAS 20 p 39) Tingimusliku kohustise korral avalikustatakse IAS 37 punkti 86 kohaselt aruande lisas selle olemuse lühikirjeldus ning võimaluse korral lisatakse hinnang finantsmõjule, võimalike väljamaksete summa, tähtajaga seotud ebakindlad asjaolud ja hüvitise saamise võimalikkus.

1.1.2. Eesti finantsaruandluse standardis toodud arvestuspõhimõtted

Eesti finantsaruandluse standard põhineb väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKE) mõeldud rahvusvahelisel standardil IFRS for SMEs (*International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities*) (Toimkonna ..., 2022). IFRS for SMEs on rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite (IFRS) lihtsustatud versioon. VKE-de jaoks mittevajalikud teemad on lihtsustatud standardist välja jäetud, osa arvestuspõhimõtete valikuid ei ole lihtsustatud põhimõtete tõttu lubatud ning avalikustamise nõuded on leebemad. (The IFRS for SMEs ..., 2022) Väike- ja keskmise suurusega ettevõtted on IFRS for SMEs mõistes ettevõtted, kes ei ole börsiettevõtted ega krediidi- või kindlustusasutused (IFRS for SMEs p 1.2, 1.3).

Aastaruande koostamise üldpõhimõtete kohaselt peab aruandes esitatav informatsioon olema asjakohane, tõepärane ja kaalutletud ning tuginema mõistlikele hinnangutele (RTJ 1 p 5). Hinnangute andmisel peab juhtkond arvestama kogu teadaoleva informatsiooniga ning vältima liigset optimismi. Nii positiivset kui ka negatiivset informatsiooni tuleb avalikustada ühtsete põhimõtete alusel ning kajastatud informatsioon peab olema neutraalne ja objektiivne. (RTJ 1 p 56, 58) Nii raamatupidamise seaduses toodud alusprintsipiide kohaselt kui ka Raamatupidamise Toimkonna juhendi 1 põhimõtete järgi kajastatakse kulud nendega seotud tuludega samas perioodis (RPS § 16; RTJ 1 p 27). Siinkohal erineb IFRS for SMEs kohalikust standardist (EFS) ja ühtib IFRS-i põhimõttega. IFRS for SMEs aluspõhimõtted ei sisalda tulude ja kulude vastandamise põhimõtet. (IFRS for SMEs p 2) Samas, konservatiivsuse põhimõtte suhtes ühtib IFRS for SMEs kohaliku standardiga (EFS) ja erineb IFRS-ist. IFRS for SMEs on ühena informatsiooni kvalitatiivsetest omadustest välja toodud konservatiivsuse põhimõte. (IFRS for SMEs p 2.9)

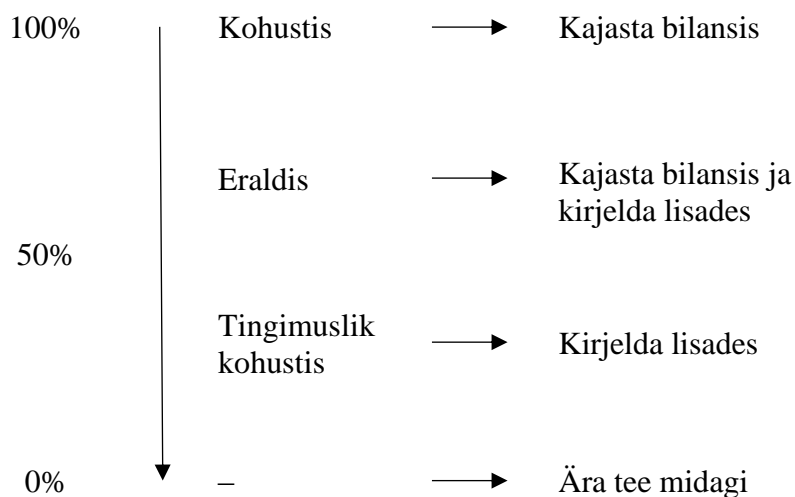
Erinevalt IAS 20-s toodud sihtfinantseerimise kajastamise kirjeldusest ei ole Raamatupidamise Toimkonna juhendis 12 (RTJ 12 – Sihtfinantseerimine) eraldi välja toodud sihtfinantseerimise kajastamise üldpõhimõtteid. Kui IAS 20 punktis 12 toodud sihtfinantseerimise üldpõhimõtete

kohaselt kajastatakse toetus tuluna kuludega samal perioodil, siis kohalik juhend lähtub eelkõige toetuse tingimuste täitmisest (RTJ 12 p 9, 10). Samas ei ole välistatud toetuse kajastamine tuluna proportsionaalselt ja kuludega samas perioodis (RTJ 12 p 11, 14).

RTJ 12 käsitleb tegevuse ja varade sihtfinantseerimise kajastamist. Varade sihtfinantseerimise tingimuseks on põhivara soetamine ning tegevuskulude sihtfinantseerimise eesmärk on muude kulude toetamine. (RTJ 12 p 6) Varade SF kajastamisel on ettevõttel võimalik valida bruto- ja netomeetodi vahel. Brutomeetodi puhul võetakse vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses ning sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui toetuse laekumine on kindel ja SF-ga seotud tingimused on täidetud. Netomeetodi korral võetakse vara bilansis arvele soetusmaksumuses, millest on lahutatud vara soetamiseks saadud toetuse summa. (RTJ 12 p 12) Kasumiaruandele avaldab saadud toetus mõju vähendatud amortisatsioonikulu kaudu. Mõlema meetodi puhul tuleb rahakäibe aruandes kajastada tehtud investeeringud ja saadud sihtfinantseerimine eraldi ridadel. (RTJ 12 p 14) EFS erineb siinkohal IFRS for SMEs-st varade netomeetodi valiku suhtes. RTJ 12 lubab ettevõttel valida netomeetodit, IFRS for SMEs sellist võimalust ei paku. (RTJ 12 p 18) Tegevuskulude SF kajastatakse tuluna siis, kui laekumine on kindel ja toetusega seotud tingimused on täidetud (RTJ 12 p 9). Tingimuste täitmiseni kajastatakse saadud toetus kohustisena (RTJ 12 p 10). Kui tingimuste mittetäitmise risk on olematu ja nende täitmisega kaasnevad kulutused minimaalsed, ei loeta tingimusi sisuliseks. Sellisel juhul ei pea ettevõtte ootama toetuse tuluna kajastamisel. Tegevuse SF näitena on juhendis toodud kindlaksmääratud piirkonnas põllumajandusliku tegevuse jaoks saadud toetus. Ettevõttel on kohustus konkreetses piirkonnas järgmise viie aasta jooksul tegutseda. Kui tingimuse mittetäitmisel kuulub toetus täies ulatuses tagasimaksmisele, kajastatakse toetus kohustisena bilansis kogu ulatuses. Kui tingimuste täitmine ja tagasimakse on seotud perioodiga, mil ettevõttel jääb tingimus täitmata, kajastatakse ka toetus kohustisena proportsionaalselt perioodiga. (RTJ 12 p 11)

SF kajastamisel on oluline element kohustise olemasolu hindamine. Paljude toetuste puhul tehakse finantskorrektsiooni otsused proportsionaalselt mitte ainult perioodist lähtudes, vaid ka rikkumise sisust tulenevalt. Kogu ulatuses toetuse tagasimaksmine ei ole suures osas tõenäoline. Tegevuse SF kajastamise tingimustest võiks välja lugeda, et toetuse kajastamine kohustisena on praktiliselt kindel – toetus kajastatakse tuluna ainult olematu riski korral. Toetuse tagasimakse alapunktis 16 aga viidatakse võimalusele, kus juhtkond on hinnanud toetusega seotud tingimused täidetuks ja selgub toetuse tagasimakse vajadus. Sellest kirjeldusest võiks järeldada, et toetuse kajastamine tuluna on võimalik juhtkonna hinnangu alusel ka suuremate riskide korral kui juhendis väljendatud

praktiliselt olematu risk. Raamatupidamise seaduses on kohustus defineeritud kui mineviku sündmusest tulenev eksisteeriv kohustus, millest vabanemine eeldatavasti vähendab majanduslikult kasulikke ressursse. Sihtfinantseerimise kontekstis käsitletakse kohustist vastavalt Raamatupidamise Toimkonna juhendile 8 – Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad. „Eraldis on kohustus, mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad.“ (RTJ 8 p 6) Tingimuslik kohustus on kohustus, mille realiseerumine ei ole tõenäoline või mille suurus ei ole võimalik piisava usaldusväärusega mõõta (RTJ 8 p 6). Eraldise ja tingimusliku kohustise vahe seisneb realiseerumise tõenäosuses ja summa mõõdetavuses. Mõlema puhul lähtutakse juhtkonna hinnangutest. (RTJ 8 p 7 ja 8) Eraldis kajastatakse bilansis ainult juhul, kui selle realiseerumise tõenäosus on suurem mitterealiseerumise tõenäosusest (RTJ 8 p 12). Tingimuslikku kohustist bilansis ei kajastata, kuid avalikustatakse majandusaasta aruande lisades (RTJ 8 p 49). Lisades tuuakse välja tingimusliku kohustise kirjeldus ning hinnang võimaliku suuruse ja realiseerumise tõenäosuse kohta (RTJ 15 p 42). Bilansis kajastatud eraldiste kohta tuleb aruande lisades välja tuua eraldise saldo muutuse analüüs, lühikirjeldus eraldise sisu ja hindamisel kasutatud eelduse kohta, lisaks info võimaliku realiseerimise tähtaja ja seda mõjutavate tegurite kohta (RTJ 15 p 41). Kohustise, eraldise ja tingimusliku kohustise tõenäosuse hindamine on visualiseeritud joonisel 1.

Joonis 1. Kohustise realiseerumise tõenäosuse hindamine
Allikas: RTJ 8 punkt 49

Autori hinnangul on juhendis (RTJ 12 – Sihtfinantseerimine) mõned vastuolud. Esimese vastuoluna toob autor välja puudulikud viited varade sihtfinantseerimise alapeatükis. Varade SF alajaotuses kirjeldatakse vara arvele võtmist valitud meetodi korral, kuid ei kirjeldata toetuse

kajastamise kohustise poolt. Brutomeetodi kirjelduses viidatakse tegevuse SF punktile 9 – SF kajastatakse tuluna siis, kui laekumine on praktiliselt kindel ja SF-ga seotud sisulised tingimused on täidetud. Tegevuse SF alajaotuse punktid 10 ja 11 täpsustavad SF kajastamist kohustisena ning tingimuste mittetäitmise olematu riski korral. Autori hinnangul on need punktid täienduseks punktile 9 ja peaksid olema samuti viidatud varade brutomeetodi kirjelduses. Teise vastuoluna näeb autor asjaolu, et varade SF netomeetodi valikul ei kajastu finantsseisundi aruandes ettevõtte kohustis. Seda just olukorras, kus ettevõttele seatud tingimused ei ole täidetud ja eksisteerib reaalne kohustus. Jääb arusaamatuks, miks valik vara kajastamisel muudab eeldusi kohustise kajastamisel olukorras, kus kohustise tingimused ei muutu. Kolmanda tähelepanekuna toob autor välja vähese info toetuse kajastamisel proportsionaalselt tingimuste täitmisel.

1.2. Sihtfinantseerimise kajastamisega seotud arutelud ja avalikustamine

1.2.1. Arutelud SF kajastamisel – kapitalimeetod ja tulumeetod

Finantsmaailmas on aja jooksul arenenud ettevõtte majandustehingute kajastamisel välja kaks olulist suunda: bilansipõhine lähenemine ja tulupõhine lähenemine ehk sobitamise põhimõte. Arutelud selle üle, millised valikud kajastaksid kõige paremini ettevõtte tulemust ja annaks asjakohast informatsiooni aruande kasutajale majandusotsuste tegemisel, jätkuvad siiani. Enne 1930. aastaid oli USA-s ja Euroopas olulisemaks kajastamise aluseks finantsseisundi aruanne. Finantsaruannete peamised väliskasutajad olid võlausaldajad ning neid huvitas eelkõige ettevõtte ja laenude tagatise väärtus. (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 84) Aja jooksul arenes välja tulupõhine lähenemine ehk sobitamispõhimõte (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 84, viidatud Brief, 1984, lk 17). Bilansipõhise lähenemise puudus oli raskus tulevaste tulude hindamisel (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 85). 1920. aastatel ei olnud üldtunnustatud raamatupidamis- ja auditeerimispõhimõtteid ning ettevõtetel oli palju vabadust finantsseisundi aruande kajastamisel (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 85, viidatud Hawkins, 1963). Paljud ettevõtted laostusid 1929. aasta börsikrahhi ja 1930. aastate suure depressiooni ajal. Varasid ülehinnates olid ettevõtted näidanud bilanssi atraktiivsemana ning neil puudus pikaajaline teenimisvõime. (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 85) Tekkis vajadus ühtsete arvestuspõhimõtete järele, et parandada raamatupidamisega manipuleerimist ning julgustada investoreid asuma ettevõtete aktsionärideks (*Ibid*). Esimest korda rõhutati sobitamispõhimõtet 1940. aastal Ameerika Raamatupidamisühingu (*American Accounting Association*) monograafias „Sissejuhatus ettevõtete

raamatupidamisstandardisse (*An Introduction to Corporate Accounting Standards*)“ (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 88, viidatud Paton & Littleton, 1940).

Tulu määramine ning sellega seotud hindamise ja sobitamise probleem on olnud raamatupidamise ajaloos kõige vastuolulisem teema (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 79, viidatud Breif, 1984, lk 15). Tänapäevani arutatakse küsimuse üle, mille põhjal suudavad finantsaruannete kasutajad paremini ennustada ettevõtte tulude teenimise taset. Kas ettevõtte prioriteetne valik tulude määramisel peaks olema bilansi hindamise teel või tulude-kulude sobitamise teel? (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 79) Sobitamise põhimõtte järgi viiakse kulud vastavusse tuludega, mida tehtud kulud aitasid luua (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 80, viidatud Paton & Littleton, 1940). Finantsaruannete kasutajate, eriti investorite jaoks, peetakse kõige olulisemaks tulude teenimise võimet või praeguste tulude rolli pikaajalise teenimisvõime ennustamisel (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 80, viidatud Kester 1946, lk 37). Sobitamispõhimõtte puuduseks peetakse võimalust teatud kulusid edasi lükata, käsitledes neid bilansis olevate varadena (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 82, viidatud Kieso et al., 2016, lk 59). Kui seda võimalust kuritarvitatakse ning tegelikkuses ei ole varal tulevasi eeliseid, võib bilanss muutuda prügikastiks (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 82, viidatud Kester 1946, lk 59). Tänapäeval täidab prügikasti rolli kasumiaruanne, kui vaadata rõhuasetust ja kohustusi kulude ja tulude rahavoogude määratlemisel (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 82).

IFRS-i kontseptuaalne raamistik seab esmaseks vara ja kohustise hindamise. Tulude teenimiseks tehtud kulude samaaegne kajastamine võib kaasneda varade ja kohustiste muutuste kajastamisega, kuid ei ole raamistiku eesmärk. (IFRS kontseptuaalne raamistik p 5.5) Eesti raamatupidamise seaduses on tulude-kulude vastandamise printsiip välja toodud kui üks aruannete koostamise põhialuseid (RPS § 16). Dichev arutleb oma uuringus, et bilansipõhine lähenemine seab esmaseks vara ja kohustise hindamise, ning vaatlleb tulu tuletisinstrumentina, mida defineeritakse kui netovara muutust. Bilansipõhine lähenemine tähendab sisuliselt vara ja kohustiste hindamist, kuid see ei kajasta seda, kuidas ettevõtted oma tegevust juhivad ja ärile väärtust loovad. Kasumit taotleva organisatsiooni eesmärk on teenida rohkem raha kui ärimudelisse investeeritud. Bilansipõhine lähenemine soovitud tulemust ei kirjelda, kuna enamiku operatiivsete varade näol on tegemist sisendiga tulu teenimiseks, kuid edu näitab väljund. Raha teenimiseks tehtud kulutuste edukust sobib paremini kirjeldama tulupõhine lähenemine. Tulupõhise lähenemise kaks peamist tunnusjoont on rahavood ja viitlaekumised. Rahavood on tulude teenimise lähtepunkt. Viitlaekumised on vahendid, et korrigeerida rahavoogude ajastamise küsimusi. Tulud kajastatakse

vastavalt siis, kui raha on laekunud või usaldusväärsest prognoositav ning kaubad tarnitud ja teenused osutatud. Kulude kajastamisel on oluline tulu ning selle teenimiseks tehtud kulu vaheline seos. Kasum on tulude ja kulude vahe ega peegelda mitte netovara muutust, vaid korrigeeritud neto rahavoogusid. Dichev leiab, et bilansipõhine lähenemine on problemaatiline, ning pooldab finantsaruandluse alusena tulupõhist lähenemist. (Dichev, 2017, lk 629)

Vaidlused bilansipõhise valiku ja sobitamispõhimõtte vahel on ka sihtfinantseerimise kajastamisel lahendamata. Finantsaruandluse kontseptuaalne raamistik annab bilansipõhisele vaatele üliluslikkuse, kuid arvestuspraktikas valitseb selle lähenemisviisi ja sobitamispõhimõtte vahel vastuolu (Stadler & Nobes, 2018, lk 116). Stadler ja Nobes toovad näitena välja ehituslepingute kajastamise valmidusastme meetodil, seda enne 2014. aasta uue tulude standardi vastuvõtmist. Tulud kajastatakse kuludega samas perioodis olenemata sellest, millal vara kliendile üle läheb. Ka tulude kajastamise uue standardi vastuvõtmine ei lahenda vastuolu. Näitena tuuakse välja enne projekti algust müügiveestele makstud komisjonitasud. Tasud kajastatakse bilansis varana ning võrreldakse tulevaste kuludega. Tasude varana kajastamine on aga vastuolus vara definitsiooniga, kuna need ei ole majandusüksuse kontrolli all olev ressurss. Kohustiste poole pealt tuuakse vastuoluna välja kohustused, mis tulenevad kindlaksmääratud hüvitisega pensionitest või rahas arveldatavatest aktsiapõhistest maksetest. Mõlemad kajastatakse IFRS-i kohaselt kohustisena, kuigi töötajaid koondades oleks ettevõttel võimalik vältida tuleviku kohustust. Toodud praktika on kooskõlas sobitamise põhimõttega, mitte kohustise määratlusega. (*Ibid.*) Uuringu järeldustena toovad autorid välja, et IAS 20 ei ole kooskõlas IASB kontseptuaalse raamistikuga ega ka uuemate standarditega. Sihtfinantseerimise arvestus ei ole saanud piisavalt tähelepanu standardite kehtestajatelt ja teadlastelt. Ehkki toetused on mõne ettevõtte jaoks majanduslikult olulised, puuduvad ettepanekud IAS 20 muutmiseks. (*Ibid.*, lk 125–126)

Dichev ja Tang uurisid ebapiisava tulude-kulude sobitamise mõju raamatupidamise omadustele viimase 40 aasta jooksul 1000 USA suurima ettevõtte põhjal. Raamatupidamise standardid on alates 1970. aastast võtnud tahtliku suuna bilansipõhise lähenemise poole. Lisaks mõjutavad sobitamispõhimõtte langust muutused majanduses suuremate püsikulude ning teadus- ja arendustegevuse kasvu suunas. Autorid pidasid oluliseks hinnata nende muudatuste mõju tulu omadustele. (Dichev & Tang, 2008, lk 1425) Tulud on raamatupidamise kõige olulisem väljund ning kulude sobitamine tuludega omab olulist mõju sissetulekute hindamisel (*Ibid.*, lk 1425, viidatud Graham *et al.* 2005). Sobitamispõhimõtte mittejärgimine tekitab infomüra kulude ja tulude majanduslikus seoses ning suurendab tulude volatiilsust. Uuringu tulemused viitavad

tulude-kulude vastandamise halvenemisele. Halvenemise põhjusteks on muutused nii raamatupidamises kui ka majanduses. (Dichev & Tang, 2008, lk 1456) Toimunud muutusel on oluline mõju tulu omadustele ning standardite kehtestajate eesmärk minna sobitamispõhimõttelt õiglase väärtuse arvestamise suunas süvendab halvenevat trendi veelgi (*Ibid.*, lk 1425). Standardite kehtestamisel bilansipõhise lähenemise eelistamisel on vähenenud tulude tulevikku suunatud informatiivsus, mis tekitab raskusi aruande kasutajale (*Ibid.*, lk 1456).

Donelson jt väidavad, et eespool kirjeldatud uuringus välja toodud tulude-kulude vastavuse halvenemine on tingitud peamiselt erikirjete esinemise sagenemisest. Sagenenud erikirjetega seotud majandussündmustel on muutustes olulisem roll kui individuaalsete raamatupidamisstandardite vastuvõtmisel. Muutunud majandussündmuste esinemissagedus on vähemalt osaliselt seotud konkurentsi kasvuga USA majanduses. (Donelson *et al.*, lk 945) He ja Shan nõustuvad eeltoodud teadlaste järeldusega, et sobitamispõhimõtte rakendamine on viimaste aastakümnete jooksul vähenenud. Vähenemine on toimunud kogu maailmas ega ole USA-s ainulaadne. Nad nõustuvad teiste teadlastega, et muudatuste põhjusteks on erikirjete ning teadus- ja arendustegevuse kasv. Teadlased lisavad, et sobitamise vähenemine on suurem riikides, kus kasutatakse rohkem viitlaekumistel põhinevat arvestust, kus on suurem majanduskasv, suuremad teenindussektorid ning investorite tugevam kaitse. (He & Shan, 2016, lk 1267)

Laitinen nõustub oma uuringus Soome ettevõtete põhjal, et mittevastav kulu toimib mürana ning mõjutab suurenenud volatiilsuse tõttu tulude järjepidevust ja prognoositavust (Laitinen, 2019, lk 44). Lisateabena toob ta välja kolme kulukategooria erineva tähtsuse sobitamise täpsuse mõttes. Ta võtab vaatluse alla kolme peamise kulukategooria ehk tööjõukulu, amortisatsioonikulu ja materjalikulu tundlikkuse müügituluga sobitamisel. Uuringu tulemustest selgub, et kõige tundlikumad müügitulu suhtes on materjalikulud. Tööjõukulude tundlikkus on ebaoluline ning amortisatsioonikulu on perioodilise müügitulu suhtes üldiselt vähetundlik. Muu hulgas mõjutavad sobitamise täpsust projektitüüpi äritegevus ja IFRS-i raamatupidamissüsteem (*Ibid.*, lk 45) Arutelusid tulude olulisuse üle toetab Dichevi küsitlus, milles osales 169 ettevõtte finantsjuhti. Uuringus osalejad on seisukohal, et kvaliteetne tulu on jätkusuutlik ja korratav ning ühekordsete erikirjete vaba. Oluline on sealjuures, et rakendataks järjepidevalt samu arvestuspõhimõtteid ning tulud oleksid tagatud tegelike rahavoogudega. Vältida tuleks pikaajalisi hinnanguid. Finantsjuhid arvavad, et kaasasündinud tegurid, nagu ärimudel, tööstus ja majandusolud, määravad ligi poole tulude kvaliteedist. Esineb ka tuludega manipuleerimist, mida aruande väliskasutajal on keeruline

avastada. Enamik finantsjuhte pooldab sobitamispõhimõtet, mille oluliseks osaks on konservatiivne raamatupidamine. (Dichev *et al.*, 2013, lk 30)

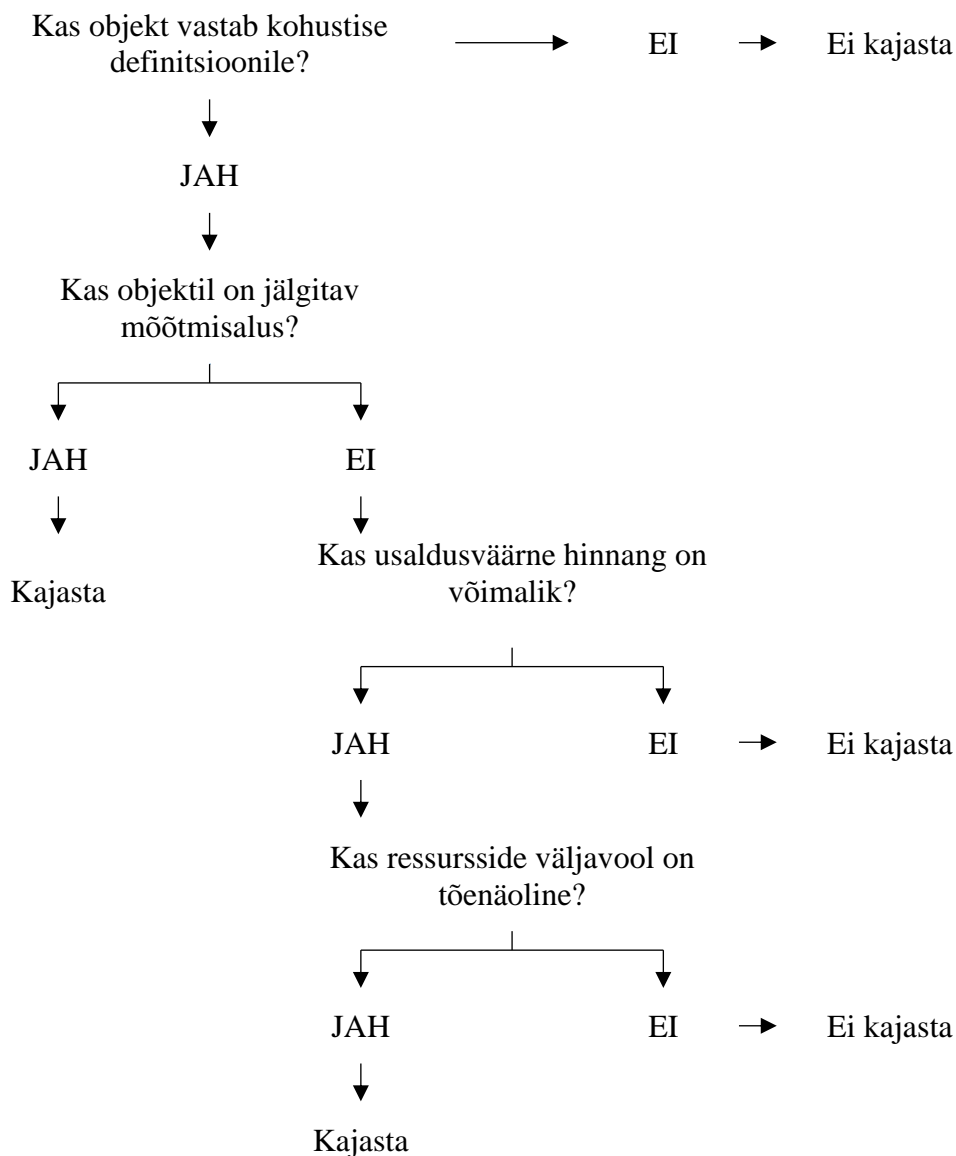
Osa eespool toodud seisukohtadest tulude-kulude sobitamise, tulude olulisuse ja tulevaste sissetulekute prognoosimise üle sisaldavad arutelu peamise tegurina müügitulu. Sihtfinantseerimise tulu kajastatakse muu tuluna, mis ei anna müügitulupõhistele näitajatele mingit sisendit. SF-ga seotud kulud kajastatakse kasumiaruandes muude kulude koosseisus. Olenevalt kasumiaruande ülesehitusest mõjutavad SF-ga seotud kulud otseselt või kaudsemalt kulude suhet tuludesse, samuti ettevõtte majandustulemust ja finantsaruannete tervikpilti. SF kajastamine on finantsaruannete osa ning ühtsed põhimõtted peaksid laienema kogu majandusarvestuse süsteemile. Seetõttu mängivad eeltoodud seisukohad ka SF kajastamisel olulist rolli.

1.2.2. Arutelud SF kajastamisel – ettenägematute asjaolude mõõtmine ja kajastamine

Lisaks lahendamata vaidlustele bilansipõhise lähenemisviisi ja sobitamispõhimõtte vahel on lahendamata ka küsimus ettenägematute asjaolude mõõtmisest ja kajastamisest SF kajastamisel (Stadler & Nobes, 2018, lk 115). Sihtfinantseerimisega ettevõttele seatud tingimused tähendavad tulevikku suunatud kohustust. Sõltuvalt toetuse eesmärgist on ettevõttel kohustus saavutada ettenähtud kasv, müügitulu tase, luua ja/või säilitada töökohti jne. Seatud tingimused loovad aluse ebakindlusele toetuse võimaliku tagasimakse kohustuse näol. Juhatusel tuleb hinnata, kas toetus vastab kohustise kajastamise kriteeriumitele ning kui tõenäoline on tulevikus majanduslikku kasu sisaldavate ressursside väljavool.

Teadlaste sõnul tuleks tingimuslike toetuste tuluna kajastamist tasakaalustada kohustiste kajastamisega. IAS 37 kohaselt kajastatakse kohustis ainult siis, kui ressursside väljavool tulevikus on tõenäoline. Selline kajastamine põhineb hindamisel, mitte mõõtmisel. Ettepanek IAS 37 ülevaatamiseks, et hinnangu asemel kasutada kajastamise alusena mõõtmist, lükkus edasi ning sellest loobuti 2010. aastal. (*Ibid.*, lk 116) IFRS-i kontseptuaalne raamistik sätestab, et kuigi hinnangute andmisel tekib mõõtmise ebakindlus, on põhjendatud hinnangute kasutamine finantsinformatsiooni oluline osa. Mõõtemääramatus ei vähenda informatsiooni kasulikkust. (IFRS kontseptuaalne raamistik, p 2.19) Barker ja McGeachin väidavad, et kuna IASB ei tee vahet mõõtmisprotsessil ja hindamisprotsessil, ei ole IFRS kontseptuaalne raamistik ega ka rahvusvahelised standardid kohustiste mõõtmisel ja kajastamisel järjekindlad (Barker & McGeachin, 2013, lk 579). Mõõtmine on võimalik ainult mõõdetava tunnuse, nagu õiglase väärtus

või amortiseeritud soetusmaksumus, olemasolu korral. Hindamine on vajalik siis, kui mõõtmine ei ole võimalik. (Barker & McGeachin, 2013, lk 580, viidatud Chambers 1998; Vehmanen 2007). Näitena tuuakse välja raha laekumine vastutasuks kohustuste võtmise eest, mille täitmisega kaasneb tulevikus ressursside väljavool. Sellisel juhul on laekunud summa mõõdetav tunnus. Samas, tulevaste rahavoogude väärtust saab mingi kuupäeva seisuga hinnata, aga seda ei ole võimalik mõõta. See on tuleviku prognoos, mis saadakse hinnangu tulemusel. (Barker & McGeachin, 2013, lk 580) Finantsaruandluse kontseptuaalses raamistikus kasutatakse mõõtmisloogikat, kuid rahvusvaheliste standardite kohaselt tuleb kajastada ka selliseid kohustisi, mida ei ole võimalik mõõta ning mille puhul on vajalikud hinnangud (*Ibid.*, lk 579). Raamistikus on kohustise määratlemisel lisaks kohustuse olemasolule toodud kajastamise kriteeriumina välja summa usaldusväärse mõõtmise ja ressursside väljavoolu tõenäosuse nõue. Need täiendavad nõuded tekitavad mõõtmise ja hindamise seisukohast põhimõttelisi probleeme tehingu kajastamisel just olukordades, kus ei ole võimalik kasutada mõõtmist, aga on võimalik kasutada hindamist. (*Ibid.*, lk 584, 585) Mõiste „tõenäoline“ on seotud tulevaste rahavoogude hindamisega, mis ei ole mõõdetav tunnus, vaid nõuab subjektiivset hinnangut. (*Ibid.*, lk 585, viidatud Williamson, 1994). Usaldusväärne mõõtmine ja hinnang tõenäolisusele ei peaks olema teineteisest sõltuvad nõuded kohustise kajastamiseks. Alati ei ole mõlemad tingimused täidetud. (Barker & McGeachin, 2013, lk 585) Kohustiste mõõtmine on põhimõtteliselt sarnane varade mõõtmisega, kuid praktikas tekivad probleemid just kohustiste mõõtmisel. Põhjuseks on asjaolu, et konservatiivse lähenemise tõttu soovitakse kajastada kohustusi, millel ei ole mõõdetavat suurust ning mis praktikas põhinevad hinnangutel. (*Ibid.*, lk 599) Varasid samadel alustel ei kajastata (*Ibid.*, lk 597, 598). Teadlased tõlgendavad seda pigem kallutatud kajastamisena kui ettevaatliku arvestusmeetodina. (*Ibid.*, lk 580–581) Barker ja McGeachin pakuvad välja alternatiivse kohustuste kajastamise algoritmi, mis on toodud joonisel 2.

Joonis 2. Kohustuse kajastamise algoritm

Allikas: Barker & McGeachin (2013, lk 586), autori tõlge

Teadlased näevad vajadust mõõtmise rangema määratlemise järele IFRS kontseptuaalses raamistikus ning vastandamise hinnangutele ja kajastamislävendite määratlemisele vastavalt joonisele 2. Lisaks tuleks tõenäolise ressursside väljavoolu lävi raamistikus kontseptuaalselt põhjendada või hoopis eemaldada ning standardites tuleks selgelt eristada mõõtmisel ja hinnangutel põhinev kajastamine. (Barker & McGeachin, 2013, lk 599) Samuti nähakse vajadust normatiivse konservatiivsuse teooria järele, mida saaks rakendada ebakindluse tingimustes (*Ibid.*, lk 580).

Raamatupidamislikku konservatiivsust on defineeritud kui netovara bilansilise väärtuse keskmist alahindamist nende turuväärtuse suhtes (Beaver & Ryan, 2005, lk 269). Eristatakse tingimusteta ja tingimuslikku konservatiivsust. Tingimusteta konservatiivsus ehk eelnev või uudistest sõltumatu konservatiivsus tuleneb eelnevalt kindlaksmääratud raamatupidamistavade, mis igal juhul vähendavad tulu või netovara (Barker & McGeachin, 2015, lk 172, viidatud Basu, 2005; Ryan, 2006). Selle konservatiivsuse näideteks on põhivara kiirem amortiseerimine kui vara majanduslik eluiga ning ettevõtte arendatud immateriaalsete põhivarade arenduskulutuste kohene kuluks kandmine (Beaver & Ryan, 2005, lk 269). Tingimusliku konservatiivsuse ehk tagantjärele või uudisest sõltuva konservatiivsuse puhul sõltub kajastamine nii-öelda uudise mõjust. See tähendab, et ebasoodsate asjaolude korral vähendatakse tulu või netovara, aga soodsate asjaolude korral neid ei suurendata. (Beaver & Ryan, 2005, lk 269; Barker & McGeachin, 2015, lk 172, viidatud Basu, 2005; Ryan, 2006) Selle lähenemise korral hinnatakse varad õigeaegselt alla, kuid varade väärtuse kasv kajastatakse hilinemisega. Samuti kajastatakse koheselt põhivara väärtuse langus, kuid väärtuse tõus seevastu hilinemisega. (Lara *et al.*, 2020, lk 1) Tingimuslik konservatiivsus tähendab, et kasumi kajastamisel lähtutakse rangematest reeglitest ehk ettevaatlikumalt kui kahjumi kajastamise puhul (Barker & McGeachin, 2015, lk 172, viidatud Watts, 2006, lk 52). Erineva lähenemisega kasumi ja kahjumi kajastamisele soovitakse lahendada ebakindlate asjaolude korral tekkivat teabe mõõtmise ja kontrollimise probleemi. Olukorras, kus teabe mõõtmise ja kontrollimise tase on madal, saabub kindlus aja möödudes (Barker & McGeachin, 2015, lk 172). Aruande koostajal on ligipääs informatsioonile ning tal võib tekkida soov esitada ettevõtte tulemusest tegelikkusest optimistlikumat pilti, aruande kasutajale on aga oluline informatsiooni usaldusväärsus. (*Ibid.*, lk 173) Suurendamiseks esitatavate aruannete usaldusväärssust, lähenetakse kasumi ja kahjumi kajastamisele erinevalt. Tingimusliku konservatiivsuse korral soovitakse tagada kahjumi õigeaegne või enneaegne kajastamine ning kasumi edasilükatud kajastamine olukordades, kus asjaolud on ebakindlad. (*Ibid.*, lk 202). Eesmärk ei ole mitte kahjumi kajastamine, vaid kasumi viivitatud kajastamine (Barker & McGeachin, 2015, lk 172, viidatud Guay & Verrecchia, 2006). Tingimuslikku konservatiivsust määratletakse ka asümmeetrilise kasumi ja kahjumi kajastamise õigeaegsusena (Ball & Shivakumar, 2006, lk 240).

Barker ja McGeachin toovad oma uuringus välja, et IASB kontseptuaalne raamistik ja IFRS on konservatiivsuse koha pealt omavahel vastuolus (Barker & McGeachin, 2015, lk 169). Konservatiivsus ei ole kontseptuaalses raamistikus finantsaruannete eesmärgina välja toodud, samas kui praktikas on standardite lähenemine konservatiivne (*Ibid.*, lk 202). IASB loobus

raamistikus konservatiivsuse kontseptsioonist 2010. aastal (*Ibid.*, lk 179). Praeguses raamistikus on välja toodud, et tõepärane esitus on neutraalne. Neutraalne informatsioon ei ole kuhugi poole kallutatud, rõhutatud ega aruande kasutaja jaoks muul viisil soodsalt või ebasoodsalt manipuleeritud. (IFRS kontseptuaalne raamistik, p 2.15) Ebakindluse tingimustes otsuste tegemisel toetab neutraalsust ettevaatlikkus. Ettevaatlik lähenemine tähendab, et varasid ja tulusid ei ülehinnata ning kulusid ja kohustusi ei alahinnata. Samuti ei alahinnata vara ja tulu ega ülehinnata kulu ja kohustisi. (*Ibid.*, p 2.16) Konservatiivsust ja ettevaatlikkust ei tohiks segamini ajada. Konservatiivsus viitab arvestusmeetodile, mille tulemusena on bilansiline väärtus väiksem kui majanduslik väärtus. Ettevaatlikkus on üks konservatiivsuse tüüp, mille puhul lähenetakse ebakindlusele ettevaatlikkusega. (Barker, 2015, lk 515) Kuigi IASB kontseptuaalse raamistiku kohaselt ei tohiks raamatupidamisstandardid nõuda konservatiivset raamatupidamist, on praktikas raamatupidamine konservatiivne. IFRS sisaldab mitmeid näiteid kajastamisnõuetest, mis viivad tingimusteta konservatiivsusele. Samuti sisaldab IFRS mõõtmisnõudeid, mis viivad tingimusliku konservatiivsusele, ning avalikustamisnõudeid, mis toetavad konservatiivset aruandluskeskkonda. (Barker & McGeachin, 2015, lk 169)

Teadlased näevad vajadust uurida, mil määral peaksid standardid nõudma kasumite ja kahjumite kajastamise erinevat kontrollitavuse astet ning mil määral peaks see standardite lõikes erinema. Ollakse arvamusel, et standardid peaksid täpsustama lisaks sellele, kas konservatiivsust tuleks kohaldada, ka seda, mil määral seda peaks kohaldama. Oluline oleks ka välja selgitada, kas finantsaruannetes tuleks eristada mõõtmisel põhinevad väärtused konservatiivsetest hinnangutest. (Barker & McGeachin, 2013, lk 599, 600) IASB läheneb kohustiste kajastamisele eeldusega, et kõiki kohustisi saab mõõta. (*Ibid.*, lk 588) Sellise lähenemise tõttu eeldatakse, et vead tulevad ainult mõõtmisest ega pöörata tähelepanu hinnangutest tulenevatele vigadele (*Ibid.*, lk 600, viidatud Christensen, 2010b). Barker ja McGeachin (2013, lk 600) on seisukohal, et kui seda erinevust aktsepteeritaks, võiks hinnangute alusel kajastatud summad anda aruande kasutajale kasulikku teavet.

1.2.3. Avalikustamine ja juhtkonna valikud informatsiooni esitamisel

Informatsiooni esitlusviisil finantsaruannetes, sealhulgas kvaliteetselt avalikustatud tabel, on aruande kasutajale ettevõtte finantsseisundi ja -tulemuste mõistmisel kaalukas roll. Korrektsed finantsaruanded, sealhulgas kvaliteetne avalikustamine, on ettevõtte finantsmaailma visiitkaart ja kvaliteedinäitaja. Aruande kasutajale on oluline selgelt ja läbipaistvalt esitatud informatsioon, mis

annab talle võimaluse informatsiooni vajaduse korral kohandada ning viia samadele alustele võrreldava infoga.

Finantsaruannete tervikkust mõjutavad juhatuse omadused, mis on eriti oluline võlausaldajate seisukohast (Anderson *et al.*, 2004, lk 315). Ettevõtte finantsaruanded on läbi aja olnud võlausaldajate jaoks ettevõtte elujõu hindamise aluseks (*Ibid.*, lk 316). Negatiivsete uudiste varjamiseks võib juhtidel olla huvi väljastada tegelikkusest paremate näitajatega aruandeid (*Ibid.*, lk 316, viidatud Dechow *et al.*, 1996). Suuremad juhatused jälgivad finantsarvestuse protsessi paremini ning seetõttu on juhatuse struktuur võlausaldajatele oluline (Anderson *et al.*, 2004, lk 340). Anwer ja Duellman uurisid juhatuse omaduste seost konservatiivsusega. Nad leiavad, et juhatuse liikmete arvul ei ole seost konservatiivsete valikutega, küll aga on seos välistele juhtidele kuuluva osaluse suurusel ja konservatiivsusel. (Ahmed & Duellman, 2007, lk 434) Seejuures kinnitab Gigleri ja Hemmeri uuring, et konservatiivsema raamatupidamisega ettevõtted avalikustavad teavet õigeaegsemalt kui vähem konservatiivse raamatupidamisega ettevõtted (Gigler & Hemmer, 2001, lk 471). Roychowdhury kinnitab oma uuringus eeltoodud kahtlust, et juhid manipuleerivad läbi tegelike tegevuste või raamatupidamislike hinnangute andmisel ettevõtte majandusnäitajatega. (Roychowdhury, 2006, lk 335, 337) Lisaks kinnitab seda asjaolu Dichevi jt uuring, kus finantsjuhid usuvad, et 20% ettevõtetest mõjutavad majandustulemust läbi tulude juhtimise (Dichev *et al.*, 2013, lk 30).

Ettevõtte tegevuse kohta informatsiooni avalikustamine ei piirdu ainult normdokumentides ette nähtud nõuetega. Paljud ettevõtted avaldavad vabatahtlikult teavet sihtrühmade arusaamade kujundamiseks (Graham *et al.*, 2005, lk 53). Finantsjuhid peavad oluliseks usaldusväärse ja täpse informatsiooni avalikustamist, mis lihtsustab investoritel selge ja arusaadava teabe saamist. Selguse puudumisest ja ebatäpse informatsiooni esitamisest tekkiv mainekahju võib viia ettevõtte aktsiate alahindamiseni. (*Ibid.*, lk 5-6) Kõige olulisemaks teabeks aruande kasutajale peetakse tulude avalikustamist (*Ibid.*, lk 65). Kapitaliturul usaldusväärse suurendamiseks ja aktsiahindade säilitamiseks peavad juhid oluliseks kasumikriteeriumite täitmist. Nende täitmata jätmine vähendab ettevõtte väljavaateid ning puudujääkide selgitamisele kulub hiljem palju väärtuslikku aega. (*Ibid.*, lk 65–66) Juhid on valmis lühiajaliste kasumikriteeriumite täitmiseks vastu võtma reaalseid majanduslikke meetmeid, nagu kulude edasilükkamine ning positiivse nüüdisväärtusega projektidest loobumine. Tulude juhtimisel eelistatakse majanduslikke otsuseid raamatupidamisstandardites võimaldatud valikutele. Finantsjuhid eelistavad ühtlast tulu, mida investorid peavad vähem riskantseks ning mis näitab äri stabiilsust. Ühtlane tulu parandab tulevase

sissetuleku prognoositavust ning tõstab aktsia hinda. (*Ibid.*, lk 66) Tulude prognoositavuse täpsuse seost kvaliteetse avalikustamisega kinnitab ka Hope oma uuringus (Hope, 2003, lk 235). Vabatahtliku avalikustamise kaudu soovivad finantsjuhid edendada läbipaistva aruandluse mainet, vähendada ettevõtte aktsiatega seotud teaberiski ning katta kohustusliku aruandluse puuduseid (Graham *et al.*, 2005, lk 66–67). Avalikustamisel ollakse ettevaatlikud, et mitte luua pretsedenti, mida hiljem on keeruline säilitada. Läbipaistva aruandluse maine edendamiseks avalikustatakse halbu uudiseid üldjuhul kiiremini kui häid uudiseid. (*Ibid.*, lk 67)

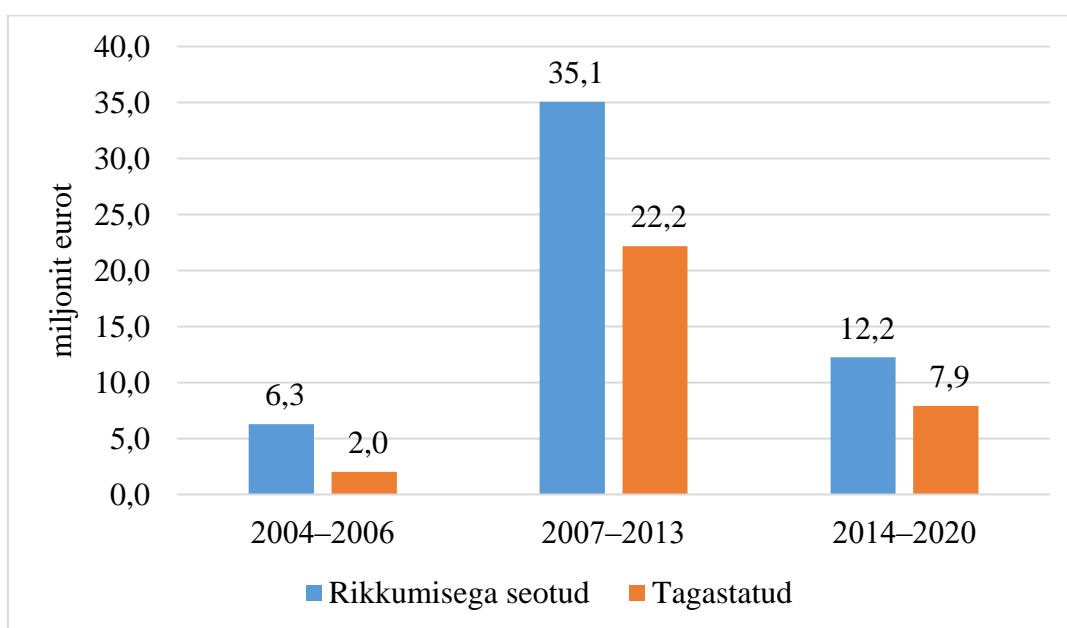
Aruande kasutajale informatsiooni avalikustamise juures ei ole oluline ainult edastatud teave, vaid ka selle edastamise vorm. Oluliseks mõttekohaks avalikustamise juures on valida, kas edastada teavet tehingu kajastamisega, põhjaruannete osana või aruande lisades märkustena. Ettevõtte valitud esitusviis, et edastada sama sisuga teave, võib mõjutada investorite poolt informatsiooni töötlemist ja avaldada seeläbi mõju nende arusaamadele. (Hirshleifer & Teoh, 2002, lk 338) Ettevõtte siseringi ja väliste informatsioonikasutajate vahel teabe edastamise juures ei ole oluline ainult minevikku suunatud, vaid ka tulevikku suunatud informatsiooni avalikustamine ja läbipaistvus. Eraldised ja tingimuslikud kohustised on oma ebakindluse tõttu tulevikku suunatud informatsioon. (Ece & Serdar, 2017, lk 52-53) Muutuvas majanduskeskkonnas on tulevikku suunatud informatsioon finantsaruannetes investoritele hädavajalik (*Ibid.*, lk 69). Ece ja Serdar uurisid IAS 37 alusel kajastatud eraldiste ja tingimuslike kohustiste avalikustamist ning eraldiste ja ettevõtte üldjuhtimise vahelist seost Türgi ettevõtete põhjal (*Ibid.*, lk 52). Uuringu tulemusena tuuakse välja, et 1078 ettevõttest 62% on kajastanud aruandes eraldisi ning ainult 32%-l neist on täielikult täidetud kohustuslikud avalikustamise nõuded (*Ibid.*, lk 69). Eraldisi avalikustavad nõuetele vastavalt tõenäolisemalt ettevõtted, kellel on suurem juhatuse, kontsentreeritum omanikering ning tõenäoliselt on tegevjuhi ja nõukogu juhi rollid eraldatud (*Ibid.*, lk 52). Lopes ja Reis on võtnud standardi IAS 37 alusel vaatluse alla Portugali ja Ühendkuningriigi ettevõtete eraldiste ja tingimuslike kohustiste kajastamise ning avalikustamise praktikad. Uuringu tulemustes tuuakse välja, et kahe riigi ettevõtted eelistavad ettenägematute kulude kajastamisel erinevaid valikuid. Portugalis avalikustatakse ebakindlad tulevikku suunatud hinnangud tingimuslike kohustistena, Ühendkuningriigis kajastatakse eraldised. (Lopes & Reis, 2019, lk 241) Tingimuslike kohustiste väärtuse avalikustamine ei ole kummaski riigis levinud. Erandiks on Portugali ettevõtted, kellel on riskikomitee. (*Ibid.*, lk 230–231)

Stadler ja Nobes uurisid IAS 20 alusel varatoetuste bilansiga seotud andmete avalikustamise kvaliteeti 559 ettevõtte põhjal 15-st riigist. IAS 20 alusel on ettevõtetel võimalik valida

sihtfinantseerimise kajastamisel kahe meetodi vahel. Ühe meetodina kajastatakse varade SF tulevaste perioodide tuluna, teise meetodi korral lahutatakse toetuse summa vara soetusmaksumuselt. (Stadler & Nobes, 2018, lk 126) Uuringust selgub, et paljud ettevõtted ei avalikusta toetuse bilansiga seotud andmeid (*Ibid.*, lk 113). Ettevõtetest 46% avaldavad bilansiga seotud summad, mis on tõenäoliselt seotud varade toetustega. Sealhulgas on ettevõtteid, kelle puhul saab kindel olla varade toetusega seotud sihtfinantseerimise summa avalikustamises. Need ettevõtted moodustavad 29% kogu uuritud ettevõtetest. (*Ibid.*, lk 124). See tulemus näitab, et üle poole juhtudest ei ole investoritel ja analüütikutel piisavalt infot oma andmete kohandamiseks. (*Ibid.*, lk 125) Olulised erinevused avalikustamise kvaliteedis on ka rahvusvahelisel tasandil, mis kahjustab rahvusvahelisi võrdluseid. (*Ibid.*, lk 126) Avalikustamise kvaliteet on parem riikides, kus enamik ettevõtteid on saanud valitsusepoolset abi. Samuti on kõrgem avalikustamise kvaliteet ettevõtete puhul, kes kasutavad sihtfinantseerimise arvestamisel tulevaste perioodide tulu kajastamist. (*Ibid.*, lk 114, 113) Halva avalikustamispraktika ühe põhjusena toovad autorid välja, et IAS 20 avalikustamismõuded on ebamäärased ja vananenud (*Ibid.*, lk 114, 126). Autorid järeldavad, et IAS 20 avalikustamismõuded on ebamäärased ning avalikustamispraktika ei ole piisav, et võimaldada aruannete kasutajatele võrreldavat informatsiooni majandusotsuste tegemiseks. Autorid on seisukohal, et valik kahe arvestuspoliitika vahel tuleks standardist välja jätta. (*Ibid.*, lk 126) Ettevõtte majandusaasta aruanne on oluline infoallikas selle kasutajale ning peaks andma ettevõtte majandustulemuste ja finantsseisundi kohta kvaliteetset informatsiooni (RPS § 15). Aruande koostamisel ja informatsiooni avalikustamisel on oluline silmas pidada, kas esitatud andmed kajastavad tõepäraselt tehingute sisu ning annavad piisavalt informatsiooni aruande kasutajale majandusotsuste tegemiseks.

2. UURING SIHTFINANTSEERIMISE KAJASTAMISEL KASUTATAVATEST MEETODITEST EESTI ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSAASTA ARUANNETES

Valitsusepoolse abiga kaasnevad ettevõttele tavaliselt kohustused täita mingi kindla perioodi jooksul teatud tingimusi. Seatud kohustused tulenevad konkreetse toetuse nõuetest. Toetuse saaja on kohustatud tagama projekti elluviimise ja tulemuste saavutamise (STS2014-2020, § 24) ning tagama kestuse nõude ((EL) nr 1303/2013, Art 71). Näiteks võib olla seatud kohustus säilitada varasid, saavutada kokkulepitud müügitulu või säilitada finantseeritud projekti raames loodud töökohad. Seatud kohustuste mittetäitmisel võib ettevõttele kaasneda kohustus toetus kas osaliselt või täies ulatuses tagasi maksta (STS2014-2020, § 46). Eelarveperioodide 2004–2006, 2007–2013 ja 2014–2020 rikkumiste statistika on toodud joonisel 3.

Joonis 3. Eelarveperioodide 2004–2006, 2007–2013 ja 2014–2020 rikkumisega seotud ja tagastatud toetused

Allikas: Struktuurifondide kasutamisel ..., (2023), autori koostatud

Toetuste mahu suurenemisega kasvavad ka sihtfinantseerimise nõuete täitmisega seotud rikkumised ning toetuse tagasimaksete vajadus.

2.1. Uuringu metoodika tutvustus ja valimi kirjeldus

Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes sihtfinantseerimise kajastamisest ülevaate saamiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit. Töös analüüsiti eelarveperioodi 2014–2020 raames struktuurifondidest toetust saanud äriühingute majandusaasta aruannetes esitatud informatsiooni. Eri fondidest toetust saanud ettevõtete andmed on avalikult kättesaadavad Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel. Töö üks fookuseid on sihtfinantseerimise kohustiste kajastamine. Siin on oluline aru saada, kas ettevõtte peaks potentsiaalselt kajastama saadud toetuse kohustisena ning millisel perioodil on ettevõttele toetus välja makstud. Kuna avalikud andmed ei sisalda väljamakse perioodi ja kestusnõude informatsiooni, tehti eraldi päring Riigi Tugiteenuste Keskusele vastavate andmete väljastamiseks.

Uuringu sihtrühmaks võeti eelarveperioodi 2014–2020 raames struktuurifondidest toetust saanud aktsiaseltsid ja osahingud, kelle toetuse tingimused sisaldavad kestusnõuet. Riigi Tugiteenuste Keskuselt (edaspidi RTK) saadud andmete alusel (RTK, 23.03.2023) esitati päring Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (edaspidi RIK) 1454 ettevõtte majandusaasta aruannete andmete saamiseks. Kuna uuritava eelarveperioodi toetuste väljamakseid tehakse ka pärast eelarveperioodi lõppu, siis majandusaasta aruannete info küsiti perioodide 2014–2021 kohta. Valitud perioodil peaks olema suurem osa väljamakseid tehtud ning 2021. aasta majandusaasta aruannete esitamise tähtaeg on uuringu teostamise ajaks möödunud. Sihtfinantseerimise kajastamise uurimisel on aluseks toetuse väljamakse periood. Esialgu oli plaan võtta toetuste väljamaksete info majandusaasta aruannetest. RIK-st saadud andmete põhjal (RIK, 30.03.2023) selgus, et enamik ettevõtteid on väikeettevõtted, kellel ei ole rahakäibe aruande esitamise kohustust. Toetuste väljamaksete info saamiseks kalendriaastate lõikes tehti täiendav päring RTK-le. Lõpliku valimi moodustamiseks kombineeriti RTK-st saadud andmeid (RTK, 05.04.2023) RIK-st saadud andmetega (RIK, 30.03.2023).

RTK poolt saadetud toetust saanud ettevõtete andmed on esitatud projektide lõikes ning iga projekti raames tehtud toetuste väljamaksete info on toodud aastate kaupa (2015–2023). Seetõttu on ühe ettevõtte kohta tabelis mitu rida. Valimi koostamiseks läbiti järgmised sammud:

1. Esimese sammuna summeeriti toetuse projektide info ettevõttepõhiselt. RTK esitatud andmed sisaldavad projekti eelarve ja väljamaksete infot rahastaja kaupa. Projektidel on nii välisrahastus, riiklik finantseering kui ka omaosalus.

2. Teise sammuna summeeriti toetuste eelarve vastavalt välistoetuse ja riikliku kaasfinantseeringule ettevõtete lõikes. Valimisse jäeti ettevõtted, kelle projektide raames saadud toetuste eelarve (välistoetus + riiklik kaasfinantseering) on suurem kui 50 000 eurot (alles jäi 654 ettevõtet).
3. Kolmanda sammuna summeeriti ettevõtetele tehtud väljamaksed perioodi 2015–2021 kohta. Valimisse jäeti ettevõtted, kellele oli tehtud toetuste väljamakseid vastaval perioodil vähemalt 25 000 eurot (alles jäi 470 ettevõtet).
4. Neljanda sammuna võeti RIK andmetest IFRS-i aruandeid esitanud ettevõtete nimekiri ning vähendati nende ettevõtete võrra RTK ettevõtete valimit (alles jäi 450 ettevõtet). Ühtlasi uuendati RIK andmete tabelit selliselt, et alles jäi ainult selles etapis valimis olevate ettevõtete info. RIK andmete tabeli uuendamist korrati edaspidi iga järgmise etapi järel.
5. Viienda sammuna võeti uuendatud RIK tabelist ettevõtete nimekiri, kelle aastaaruande üldandmetes toodud ettevõtte majandusaasta andmete põhjal arvatatud kategooria on mikroettevõtte. Selle nimekirja võrra vähendati RTK ettevõtete valimit (alles jäi 430 ettevõtet).
6. Kuuenda sammuna võeti uuendatud RIK tabelist selliste ettevõtete nimekiri, kes olid märkinud aruande koostamise erisusena, et nad korraldavad finantsarvestust avaliku sektori finantsarvestuse juhendi alusel. Neid ettevõtteid oli 36, millele lisandus hilisema arvestuspõhimõtete uurimise käigus veel 16 avaliku sektori ettevõtet, kes ei olnud vastavat erisust aastaaruande üldandmetes välja toonud. Selle nimekirja võrra vähendati RTK ettevõtete valimit (alles jäi 378 ettevõtet).
7. Seitsmenda sammuna välistati ettevõtted, kellel projektide kestusnõuded aegusid hiljemalt 2021. aastal. Selleks võeti aluseks algsed projektide lõikes esitatud RTK andmed ning jäeti alles ainult viimases etapis valimis olevate ettevõtete info. Eraldi veergu lisati projekti viimase väljamakse aasta, liideti sellele kestusnõude periood ning saadi kestusnõude tähtajad projektide lõikes. Välistati projektid, mille kestusnõude tähtaeg oli hiljemalt 2021. aasta, ning summeeriti uuesti projektide andmed ettevõtete kaupa. Lõplikku valimisse jäi 369 ettevõtet, mille põhjal uuendati RIK tabeli andmeid.

Uuritava perioodi valikuks selgitati välja toetuse esimese väljamakse aasta ettevõtete lõikes. Eelarveperioodi esimestel aastatel tehti väljamakseid vähestele ettevõtetele, seetõttu võeti vaatluse alla 2021. aasta majandusaasta aruanded, kus kõigile ettevõtetele oli väljamaksed tehtud. Väljamakseid saanud ettevõtete arv aastate lõikes ja valimi suurus on toodud tabelis 1.

Tabel 1. RTK andmetel toetuse väljamakseid saanud valimis olevate ettevõtete arv

Väljamakse aasta	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kokku
Väljamakseid saanud ettevõtete arv	1	6	55	71	105	66	65	369

Allikas: RTK 2023 ja RIK 2023 andmete põhjal, autori arvutused

Lõplikus valimis olevate ettevõtete info kõrvutamisel RIK aastaaruannete infoga selgus, et osa ettevõtete majandusaasta aruande andmed on puudu. Nende ettevõtete info kontrolliti üle otse äriregistri andmebaasist. Viis ettevõtet oli kustutatud, kaheksal ettevõttel oli 2021. aasta majandusaruanne esitamata ning üks ettevõtte oli esitanud pdf aruande, mistõttu tema andmed ei ole RIK poolt saadetud tabelis terviklikud. Analüüsitava ettevõtete arvuks jäi **355** (sh 22 suurettevõtet, 84 keskmise suurusega ettevõtet ning 249 väikeettevõtet).

Sihtfinantseerimise kajastamiseks kasutavad ettevõtted erinevaid võimalusi ning konkreetsed nõuded, millisel kirjel saadud toetuse peaks kajastama, jäävad ebaselgeks. Raamatupidamise Toimkonna juhend 12 sätestab, et kui toetuse kajastamise tingimused ei ole täidetud, siis kajastatakse toetus bilansis kohustisena. Juhendi näidetes on toodud kanded, kus sihtfinantseerimine kajastatakse tulevaste perioodide tuluna. Raamatupidamise aastaaruannetes info esitamist reguleerib kolm normdokumenti, millest bilansi koostamisel lähtuda:

1. raamatupidamise seaduse lisa 1 – bilansiskeem,
2. rahandusministri määrusega kehtestatud majandusaasta aruande taksonoomia (Majandusaasta aruande ..., 2021),
3. RTJ 2 „Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes“ lisa 1 – bilansikirjed.

Nendest ainult viimane selgitab ka kirjetel esitatava informatsiooni sisu. Raamatupidamise seaduse lisa 1 toodud bilansiskeemis on sihtfinantseerimise kohustis toodud eraldi real ning tulevaste perioodide tulu sisaldub kirje „Võlad ja ettemaksed“ koosseisus. RTJ 2 lisa 1 aga ei viita tulevaste perioodide tulu kajastamisele. Lisaks eelnevale valikule võidakse tuleviku ebakindlusest tulenevalt sihtfinantseerimise võimalikku kohustust tõlgendada ka eraldisena. Sõltuvalt ettevõtte kategooriast (RPS § 3) kehtivad majandusaasta aruandes informatsiooni esitamisele erinevad nõuded. Keskmise suurusega ettevõtted ja suurettevõtted peavad koostama täismahus raamatupidamise aastaaruande. Väikeettevõtted võivad koostada lühendatud aruande, mis koosneb bilansist ja kasumiaruandest. Kasumiaruande kohta tuleb lahti kirjutada tulemust oluliselt mõjutavate ühekordsete kirjete sisu ning aruande lisa tuleb avalikustada tingimuslikud

kohustised. (RTJ 2; RTJ 15) Rahandusministri määrusega kehtestatud majandusaasta aruande taksonoomia alusel luuakse vormid aastaaruannete esitamiseks e-keskkonnas (Majandusaasta aruande ..., 2021). Väljavõtted majandusaasta aruande taksonoomia vormidest kasumit taotlevale ettevõttele ning raamatupidamise seaduse ja RTJ 2 lisades toodud bilansiskeemid on kirjeldatud tabelis 2, kus on rasvases kirjas esitatud kirjed SF kajastamiseks lähtudes raamatupidamise aastaaruandes info esitamist reguleerivatest normdokumentidest.

Tabel 2. Väljavõtte majandusaasta aruande taksonoomia vormidest kasumit taotlevale ettevõttele ja bilansiskeemist

Kirje/alakirje nimetus	RPS lisa 1; taksonoomia	RTJ 2 lisa 1		
	Esitatud kirje	Esitatud kirje	Selgitused	Viide RTJ-le
Võlad ja ettemaksed	Põhikirje	Põhikirje	Võlad ja saadud ettemaksed. Põhilised grupid: võlad tarnijatele, võlad töövõtjatele, maksuvõlad, muud võlad, saadud ettemaksed	RTJ 3
Võlad tarnijatele	Alakirje	–	–	–
Võlad töövõtjatele	Alakirje	–	–	–
Maksuvõlad	Alakirje	–	–	–
Muud võlad	Alakirje	–	–	–
Tulevaste perioodide tulu	Alakirje	–	–	–
Muud saadud ettemaksed	Alakirje	–	–	–
Eraldised	Põhikirje	Põhikirje	Kohustused, mille realiseerumise aeg ja summa pole kindlad (nt garantiieraldised, restruktureerimiseraldised, eraldised kohtuvaidlustega kaasnevate võimalike kulude jaoks jne)	RTJ 8
Garantiieraldis	Alakirje	–	–	–
Maksueraldis	Alakirje	–	–	–
Muud eraldised	Alakirje	–	–	–
Sihtfinantseerimine	Põhikirje	Põhikirje	Saadud sihtfinantseerimine, mis ei vasta veel tuluna kajastamise kriteeriumitele	RTJ 12

Allikas: Majandusaasta aruande ..., (2021) lisa 1; RPS lisa 1 ja RTJ 2 lisa 1, autori koostatud

Keskmise suurusega ettevõtted ja suuretted avalikustavad bilansis põhikirjed ning toovad kirjete detailsema info välja raamatupidamise aastaaruande lisades. Väikeettevõttel on võimalik

valida, kas ta esitab andmed detailse bilansi alakirjetel ning lisasid ei esita või esitab detailse info alakirjete asemel raamatupidamise aastaaruande lisades (RTJ 15, p 4).

Sihtfinantseerimise kajastamise analüüsimiseks telliti Registrite ja Infosüsteemide Keskusest andmed, mis võivad sisaldada infot saadud sihtfinantseerimise kohta:

1. tellitud bilansikirjed sisaldasid kohustiste ridu „Võlad ja ettemaksed“, „Eraldised“ ning „Sihtfinantseerimine“,
2. kasumiaruandes kajastatud toetuste analüüsimiseks telliti muude äritulude andmed,
3. toetuste laekumise kontrolliks telliti rahakäibe aruande andmed kirjest „Laekumised sihtfinantseerimisest“,
4. põhjaruannetes toodud info selgitamiseks telliti aastaaruannete lisad: „Võlad ja ettemaksed“, „Eraldised“, „Sihtfinantseerimine“, „Muud äritulud“, „Tingimuslikud kohustised“ ning „Sihtfinantseerimise arvestuspõhimõtted“.

Saadud andmete esialgse uurimise käigus selgus, et puudu oli detailses bilansis esitatav tulevaste perioodide tulu informatsioon ja konsolideeritud põhjaruannete andmed. Puuduvate andmete kohta tehti täiendav päring Registrite ja Infosüsteemide Keskusele.

Valimi moodustamise ja uuritava aruandeperioodi valiku käigus võrreldi RTK poolt esitatud toetuste väljamakse infot ettevõtete rahakäibe aruandes esitatud infoga. Kuna enamik ettevõtted on väikeettevõtted, kellel ei ole kohustust rahakäibe aruannet esitada, siis võeti toetuse väljamakse infona aluseks RTK andmetes toodud väljamakse aasta. Uuringu läbiviimisel peeti esmatähtsaks numbriliste väärtuste olemasolu ja selget eristamist teistest kirjetest. Lisaks kontrolliti lisades avalikustatud lisavälju ja märkustes sisalduvat informatsiooni. Kuna väikeettevõtted võivad esitada lühendatud aruande, siis vaadeldi neid eraldi suur- ja keskmise suurusega ettevõtetest.

Uuringu ettevalmistusena koondati valimis olevate ettevõtete kohta RTK väljamaksete info ja RIK aastaaruannete andmed ühte Exceli tabelisse. Aastaaruannete andmetest jäeti alles ainult uuritava perioodi aruannete informatsioon. RIK poolt saadetud aastaaruannete informatsioon oli tabelis toodud kolmel lehel: üldandmed, põhjaruanded ja lisad. Informatsiooni paremaks töötlemiseks eraldati põhjaruannete ja eri lisade andmed eraldi lehtedele. Aastaaruannete lisades sisalduvad märkused ja lisaväljad eraldati lisa põhjandmetest. Üldandmete lehelt kustutati üleliigne info ning see leht jäi aluseks analüüsi jaoks vajalike andmete koondamisel. Algandmete lehtedelt vajaliku informatsiooni koondamiseks üldandmete lehele kasutati funktsioone VLOOKUP ja SUMIFS. Esitatud andmete tulemuste lugemiseks kasutati funktsiooni COUNTIF ja andmete filtreerimist.

SF kajastamise eri võimaluste ning seotud lisadest ja avalikustamise nõuetest ülevaate saamiseks koostati kontrollnimekiri, mis on toodud töö lisas 1.

Esimese etapina uuriti sihtfinantseerimise kohustise kajastamist bilansis ning selle puudumisel põhjuseid aruande lisadest. Uuring viidi läbi järgmiste etappidena:

1. Kõigepealt kontrolliti SF olemasolu kohustise realt „Sihtfinantseerimine“. Parema ülevaate saamiseks sorteeriti ettevõtted tabelis selle alusel, kes olid kajastanud bilansis SF kohustise ja kes mitte.
2. Ettevõtete puhul, kellel ei olnud kohustis sihtfinantseerimise kirjel kajastatud, kontrolliti kohustise olemasolu kirjete „Võlad ja ettemaksed“ ning „Eraldised“ koosseisust vastavatest lisadest. Nimetatud bilansikirjed on levinud ning sisaldavad erinevat infot. Ainult kirje olemasolust ei saa järeldada sihtfinantseerimise kohustise olemasolu. Veendumaks, et kirjete koosseisus on kajastatud ka SF kohustis, uuriti kõigepealt bilansikirje selgituseks esitatud lisast selgelt eristatavaid sihtfinantseerimise kirjeid. Seejärel kontrolliti lisa selgitustes esitatud informatsiooni. Kirjelduste väljadelt SF kohta informatsiooni leidmiseks kasutati tingimusliku vorminduse võimalust ning *Ctrl + Find* funktsiooni. Märksõnadena kasutati „toetus“ ja „sihtfinantseerim“.
3. Kui „Võlad ja ettemaksed“ ning „Eraldised“ lisadest olid täiendavad andmed kohustiste kohta leitud, uuriti edasi ettevõtteid, kellel SF kohustis ei kajastunud ühelgi kolmest kirjest. Kohustise puudumist selgitavat informatsiooni otsiti kõigepealt tingimuslike kohustiste lisast. Kõigi täiendavate väljade ja märkustega lisade puhul kasutati sama põhimõtet. Kõigepealt otsiti lisa standardväljadest selgelt eristatavaid sihtfinantseerimise kirjeid, seejärel kontrolliti lisaväljade ning märkuste informatsiooni. Kahtluste korral, kas lisaväljades toodud info on seotud uuringu aluseks olevate toetustega, kontrolliti lisaridade informatsiooni märkustest ja RTK projektide andmetest. Välistati palgatoetuste andmed, COVID-19 pandeemiaga seotud erakorralised toetused ja muud tegevustoetused, mis tõenäoliselt ei ole seotud uuritavate andmetega.
4. Pärast tingimuslike kohustiste lisa kontrollimist uuriti edasi nende ettevõtete andmeid, kellel ka selles lisas kohustiste andmeid ei esinenud. Nende ettevõtete puhul, kes olid esitanud SF lisa, oli võimalik kontrollida kohustise kohta kajastatud informatsiooni lisast. Kui ettevõtte oli esitanud kohustise andmed SF lisas, kontrolliti kajastatud summade olemasolu ülejäänud aruannetest: bilansi alakirjetest, kirjete „Võlad ja ettemaksed“ ning „Eraldised“ lisadest. Uuringu etapi varasemas staadiumis kontrolliti põhjaruannete ja lisade andmetest selgelt eristatavaid sihtfinantseerimise kirjeid. Selles staadiumis võrreldi

SF kirjetena eristamata summade vastavust SF lisas toodud summadele. Kui summad võrduvad, sai teha järelduse, et vastav kirje sisaldab SF informatsiooni. Vajaduse korral kontrolliti ettevõtte aastaaruande andmeid otse RIK-st. Lisaks uuriti SF lisa märkustes toodud informatsiooni ettevõtete puhul, kes ei olnud kajastanud SF lisas kohustise saldot. Eesmärk oli välja selgitada, kas ettevõtted on avalikustanud tingimusliku kohustise.

5. Edasi uuriti SF arvestuspõhimõtetes esitatud andmeid ettevõtete puhul, kes ei olnud esitanud SF lisa või ei olnud lisas kajastanud SF kohustist. Sihtfinantseerimise arvestuspõhimõtete läbitöötamisel eraldati analüüsiks vajalik informatsioon eri tulpadesse. Kuna tegemist on ettevõtete poolt vabas vormis kirjeldatud informatsiooniga, siis eraldati konkreetse toetuse liigi kohta käiv informatsioon andmetest, mida ei olnud võimalik toetuse liigiga seostada. Arvestuspõhimõtete andmete analüüsimisel uuriti esialgu sihtfinantseerimisena eristatavaid andmeid, kuid võeti arvesse ka üldiselt kirjeldatud informatsiooni. Kõigepealt toodi välja ettevõtted, kes olid avalikustanud varade SF kajastamise netomeetodil. Netomeetodi korral lahutatakse saadud SF summa vara soetusmaksumuselt, mis vähendab vara bilansilist väärtust. Kui ettevõtte saadud toetuse osas eraldist ei kajasta, siis kohustis bilansis puudub. Kuna antud etapis juba uuritakse ettevõtteid, kellel ei ole eraldis kajastatud, siis netomeetodi valik selgitab nende ettevõtete puhul kohustise puudumist.
6. Täiendavalt toodi välja arvestuspõhimõtetes esitatud informatsioon SF tingimuste täitmiseni ehk tuluna kajastamiseni, toetuse kajastamise kohta ning tuluna kajastamise tingimus. Enamikul ettevõtetel on suure tõenäosusega esindatud nii vara kui ka tegevuse SF ning ainuüksi vara SF meetodi avalikustamine ei anna täielikku ülevaadet ettevõtte valikute kohta SF kajastamisel. Seetõttu selgitab esitatud informatsioon ettevõtte valikuid SF kajastamisel ning võimaliku „peidetud“ SF kohustiste olemasolu.
7. Mõistmaks SF kohustise kajastamise mõju ettevõtte finantsnäitajatele, uuriti täiendavalt saadud toetuse olulisust ettevõtete bilansimahust. Aluseks võeti RTK andmed perioodil 2014–2021 välja makstud toetuste kohta ning arvutati selle suhe ettevõtte bilansimahtu. Olulisuse määraks võeti 5%, tulemused toodi välja nii SF kohustise kajastanud kui ka mittekaajastanud ettevõtete puhul.

Teise etapina uuriti EFS-is sätestatud avalikustamise nõuete täitmist.

1. Kõigepealt uuriti SF arvestuspõhimõtete avalikustamist. Ettevõtted on kohustatud avalikustama vara SF kajastamisel valitud arvestuspõhimõtted (RTJ 15 p-d 11 ja 59). SF liigi kohta on võimalik informatsiooni saada SF lisast. Lisa esitanud ettevõtete puhul

kontrolliti vara SF olemasolu nii vara SF kohustise saldo kui ka vara SF laekumise järgi. Eraldi toodi välja vara SF kohta avalikustatud informatsioon nende ettevõtete puhul, kes ei olnud lisa esitanud.

2. Seejärel uuriti aruandeaastal saadud toetuste avalikustamist SF lisas. Keskmise suurusega ja suurettevõtted peavad avalikustama aruandeaastal saadud toetuse summad toetuse liigi ja andjate lõikes ning SF-iga kaasnevad tingimuslikud kohustised (RTJ 15 p 53). Toetuse laekumise kontrollil võeti aluseks nii RTK andmed 2021. aastal väljamakstavate toetuste kohta kui ka rahakäibe aruande esitanud ettevõtete puhul selles toodud informatsioon.

SF kohustise ja tingimusliku kohustise avalikustamist uuriti esimeses etapis ning nimetatud tegur selles etapis täiendavat uurimist ei vaja.

Kolmanda etapina uuriti SF tulude-kulude vastandamist kahes osas.

1. Toetuse laekumise aastal peaks kajastamise kohta olema rohkem informatsiooni, seetõttu uuriti eraldi aruandeaastal toetust saanud ettevõtete andmeid ettevõtetest, kellele 2021. aastal toetust välja ei makstud. Aluseks võeti RTK andmed toetuse väljamakse aasta kohta ning ettevõtete puhul, kes olid esitanud rahakäibe aruande või SF lisa, arvestati ka nendes esitatud informatsiooniga. Kõigepealt sorteeriti ettevõtted selle järgi, kes olid esitanud SF lisa ja kes mitte. Lisa esitanud ettevõtted grupeeriti vastavalt lisas toodud laekumise infole. Eraldati põhivara soetuseks, tegevuskulude katteks ja mõlema tarbeks toetust saanud ettevõtted. Seejärel grupeeriti ettevõtted omakorda toetuse kajastamise alusel. Eraldati ettevõtted, kes kajastasid toetuse kohustisena, vara soetusmaksumus, kasumiaruandes ning kes kajastasid toetust mitmel viisil. Seejärel vaadati ettevõtete andmed üle gruppide kaupa. Kontrolliti, kas laekumise summa võrdus kajastatud summaga või oli samas suurusjärgus, ning vaadati üle, kas arvestuspõhimõtetes avalikustatud vara SF meetod vastas kajastamise loogikale. Ettevõtete puhul, kellel laekunud ja kajastatud summadest ei olnud võimalik selgelt välja lugeda SF kajastamist, kontrolliti andmed üle otse aastaaruandest. SF lisa mitteesitanud ettevõtted grupeeriti vastavalt kajastamisele. Eraldati ettevõtted, kes olid kajastanud SF kohustise, kellel oli kajastatud tulu SF-st, kellel ei olnud bilansis kohustist, kuid olid valinud vara SF korral netomeetodi, ning ettevõtted, kellel ei olnud kohustist, SF tulu ega arvestuspõhimõtteid avalikustatud. Kõikide gruppide puhul kontrolliti, kas RTK andmetes toodud väljamaksete summad võrduvad aastaaruandes kajastatud summadega ning vajaduse korral ka seda, kas avalikustatud arvestuspõhimõtted toetavad tehtud järeldusi.

2. Seejärel analüüsiti ettevõtteid, kellele maksti toetus välja enne 2021. aastat. Ettevõtted jaotati gruppidesse vastavalt aastaaruandes kajastatud SF infole. Gruppidesse jaotamisel kontrolliti ka RTK toetuse andmete vastavust aruannetes esitatud informatsioonile, samuti võeti arvesse arvestuspõhimõtetes esitatud informatsiooni. Vajaduse korral kontrolliti andmeid otse aastaaruandest.

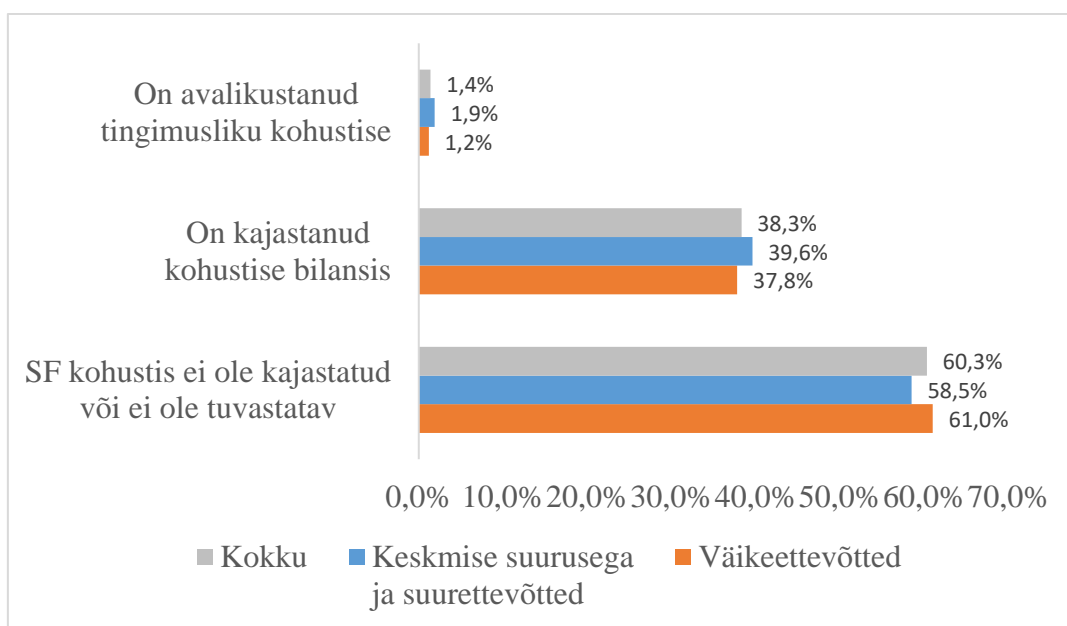
2.2. Uuringu tulemused ja järeldused

Ettevõtte majandusaasta aruanne on oluline infoallikas selle kasutajale ning peaks andma ettevõtte majandustulemuste ja finantsseisundi kohta kvaliteetset informatsiooni (RPS § 15). Aruande koostamisel ja informatsiooni avalikustamisel on oluline silmas pidada, kas esitatud andmed kajastavad tõepäraselt tehingute sisu ning annavad piisavalt informatsiooni aruande kasutajale majandusotsuste tegemiseks. SF kajastamisel on aruannete tähtsaks osaks SF võimaliku kohustise olemasolu. Toetuse saamisega kaasnevad tulevikku suunatud kohustused põhjustavad ebakindlust toetuse võimaliku tagasimaksmise näol. SF kajastamisel peavad ettevõtted hindama toetuse tagasimaksmise tõenäosust ning otsustama kas kajastada SF bilansis kohustisena, kuni saab kindel olla, et tagasimakse riskid ei realiseeru.

Finantsjuhid peavad oluliseks usaldusväärse ja täpse informatsiooni avalikustamist, mis lihtsustab investoritel selge ja arusaadava teabe saamist. Aruande kasutajale informatsiooni avalikustamise juures ei ole oluline ainult edastatud teave, vaid ka selle edastamise vorm. Oluliseks mõttekohaks avalikustamise juures on valida, kas edastada teavet tehingu kajastamisega, põhjaruannete osana või aruande lisades märkustena. Ettevõtte valitud esitlusviis, et edastada sama sisuga teave, võib mõjutada investorite poolt informatsiooni töötlemist ja avaldada seeläbi mõju nende arusaamadele. (Hirshleifer & Teoh, 2002, lk 338) Ettevõtte siseringi ja väliste informatsioonikasutajate vahel teabe edastamise juures ei ole oluline ainult minevikku suunatud, vaid ka tulevikku suunatud informatsiooni avalikustamine ja läbipaistvus. Oma ebakindluse tõttu on toetusega kaasnevad tingimuslikud kohustised tulevikku suunatud informatsioon, mille avalikustamine finantsaruannetes on muutuvast majanduskeskkonnas investoritele hädavajalik (Ece & Serdar, 2017, lk 52-53, lk 69).

Majandusaasta aruannete andmete uurimisel selgus, et 60,3% ettevõtetest (lisa 2) ei ole avalikustanud kohustist ehk ei kajasta saadud toetust bilansis kohustisena või ei erista seda selgelt

teistest kirjetest. Ettevõtted, kelle puhul oli võimalik eristada saadud toetus muudest kohustistest, kajastavad selle valdavalt bilansis SF kohustise kirjel. Mõned üksikud kajastavad SF kohustise kirjade „Eraldised“ või „Võlad ja ettemaksed“ koosseisus. Sealjuures oli võimalik 127 ettevõtte (lisa 3) puhul 355-st tuvastada kohustis, eristatuna teistest kirjetest, ning ühe ettevõtte puhul eraldise lisa märkusest (lisa 3). Kaheksa ettevõtte puhul (lisa 3) selgus kohustise olemasolu, võrreldes SF lisas toodud kohustise saldote aruande teistes lisades toodud saldodega ning vajaduse korral aastaaruandest kirjade kontrollimisel. Vaid 1,4% kogu ettevõtete arvust (lisa 2) on avalikustanud tingimusliku kohustise. Kusjuures uuriti ettevõtteid, kelle puhul ei olnud võimalik tuvastada SF kohustist. Kahel ettevõttel oli kohustis avalikustatud tingimuslike kohustiste lisas ning kolmel sihtfinantseerimise lisa märkustes (lisa 3). Väikeettevõtete ning suur- ja keskmise suurusega ettevõtete SF kohustise kajastamise valikud üksteisest märkimisväärselt ei erine. SF kohustise kajastamise tulemused on toodud joonisel 4.

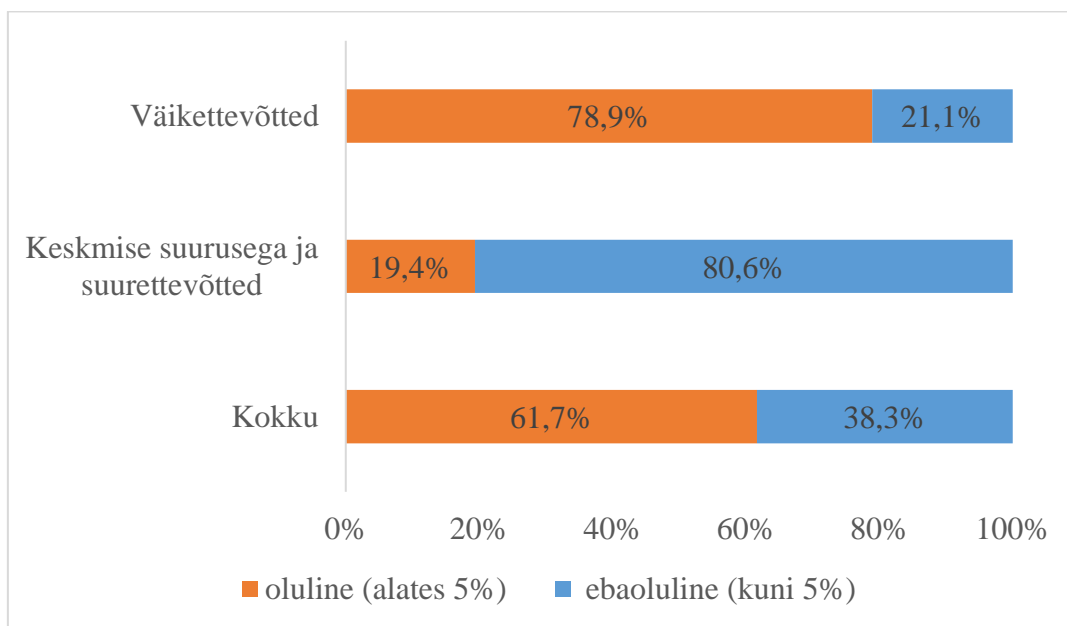

Joonis 4. SF kohustise kajastamine

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 2 toodud andmete alusel

SF kohustise avalikustanud ettevõtete arv oli väike, seetõttu uuriti SF kohustist mittekajastanud ettevõtete puhul saadud toetuse olulisust ettevõtte bilansimahust. Tulemustest selgub, et saadud toetus moodustab olulise osa ettevõtte bilansimahust, seda eriti väikeettevõtete puhul. Alla olulisuse määra (5%) moodustab perioodil 2014–2021 saadud toetuse summa vaid 21,1%-l väikeettevõtetest, 78,9%-l on kohustisena tuvastamata toetus olulises summas (lisa 4). Keskmise suurusega ja suurettevõtete puhul näitavad tulemused vastupidist tendentsi. Olulises määras

moodustab saadud toetus bilansimahust 19,4%-l ettevõtetest ning 80,6%-l jääb see alla olulisuse määra (lisa 4). Tulemusi mõjutab tõenäoliselt ka asjaolu, et väikeettevõtted võivad esitada lühendatud aastaaruande, mistõttu esitatakse vähem ka SF lisa. Viimane on SF kajastamise oluline infoallikas. Saadud toetuse olulisus kohustise mittekajastanud ettevõtete bilansimahust on toodud joonisel 5.

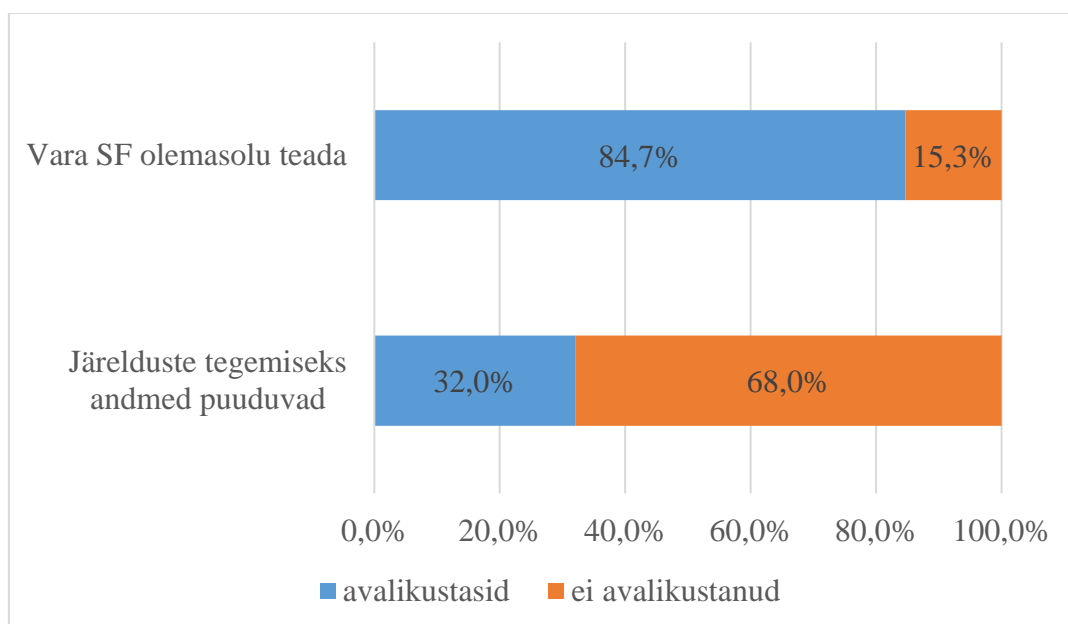
Joonis 5. RTK andmete alusel saadud toetuse olulisus kohustise mittekajastanud ettevõtete bilansimahust

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 4 andmete alusel

SF kohustise informatsiooni puudumise selgitamiseks uuriti täiendavalt ettevõtete valitud vara SF arvestusmeetodeid, arvestuspõhimõtetes avalikustatud informatsiooni SF tuluna kajastamise tingimuste ning tuluna kajastamiseni SF kirjendamise kohta. Eeltoodud informatsiooni uuriti nende ettevõtete aruannetest, kelle puhul ei olnud võimalik tuvastada SF kohustise olemasolu. Vara SF kajastamisel on netomeetodi kasuks otsustanud 23,8% uuritud ettevõtetest (sh 40,3% keskmise suurusega ja suurettevõtetest ning 17,1% väikeettevõtetest) (lisa 2). Netomeetodi valik põhjendab osaliselt kohustise puudumist, kuid ei põhjenda tingimusliku kohustise mitteavaldamist. Arvestuspõhimõtetes on ettevõtted SF tuluna kajastamise tingimusena ning tuluna kajastamiseni SF arvestuspõhimõtete kohta esitanud vastuolulist informatsiooni. 35,0% SF kohustise mitteavalikustanud ettevõtetest (lisa 2) esitab tuluna kajastamise aluseks kaks üksteist välistavat tingimust: sissenõutavaks muutumisel ja tingimuste täitmisel või laekumisel ja tingimuste

täitmisel või sissenõutavaks muutumisel ja kavatsusel tingimusi täita. Selgelt arusaadavat informatsiooni tuluna kajastamise aluste kohta esitab 3,8% ettevõtetest, sealjuures 2,8% kajastab SF tuluna toetuse sissenõutavaks muutumisel või laekumisel ning vaid 1% tingimuste täitmisel (lisa 2). Tuluna kajastamise tingimust ei ole välja toonud 30,4% ettevõtetest ning 47,6% ei ole üldse SF arvestuspõhimõtteid avalikustanud (lisa 2).

Lisaks eeltoodud SF kohustise kajastamise ja tingimusliku kohustise avalikustamise analüüsile uuriti täiendavalt arvestuspõhimõtetes avalikustatud informatsiooni vastavust standardis (EFS) toodud nõuetele ning SF lisa esitamise nõuete täitmist. Kuna vara SF kajastamisel on ettevõtetel võimalik valida mitme arvestuspõhimõtte vahel, siis on nad kohustatud avalikustama valitud meetodi arvestuspõhimõtete lisas (RTJ 15 p-d 11 ja 59). SF lisa esitamise kohustus tuleb nõudest avalikustada aruandeaastal saadud toetuste summad (RTJ 15 p 53). Vara SF olemasolu kontrollimise aluseks oli SF lisas esitatud andmed. Kui ettevõtte ei olnud lisa esitanud, ei olnud võimalik järeldada, et ettevõtte pidi vara SF kajastamisel valitud meetodi avalikustama. Seetõttu tuuakse tulemused välja eraldi nende ettevõtete kohta, kelle puhul oli teada vara SF olemasolu, ning ettevõtete kohta, kelle puhul seda kindlust ei olnud. Vara SF kajastamisel valitud meetodi avalikustamise tulemused on toodud joonisel 6.

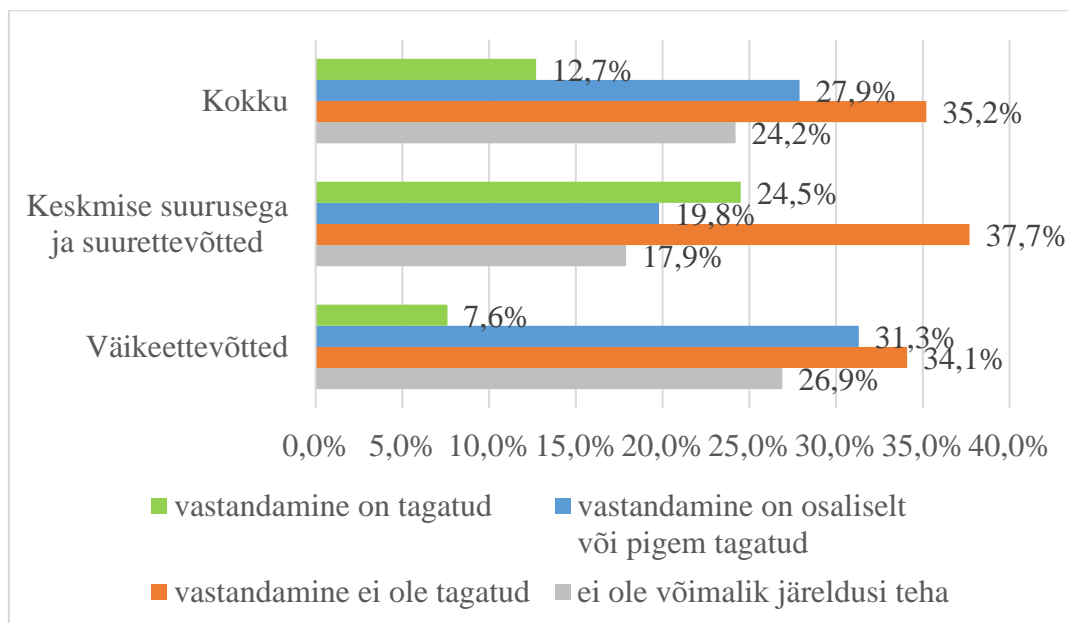
Joonis 6. Vara SF arvestusmeetodi avalikustamine

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 5 andmete alusel

Piisavalt informatsiooni vara SF meetodi avalikustamise kohta järelduste tegemiseks ei olnud keskmise suurusega ja suurettevõtete puhul 55,4%-l ja väikeettevõtete puhul 72,0%-l ettevõtetest (lisa 5). Nende ettevõtete puhul, kelle andmetest oli võimalik välja lugeda vara SF olemasolu, avalikustasid valitud meetodi 84,7%. Ettevõtted, kelle puhul vara SF olemasolu kontrollida ei saanud, avalikustasid vara SF meetodi 32%. Keskmise suurusega ja suurettevõtete ning väikeettevõtete vara SF meetodi avalikustamise praktikad siinkohal palju ei erinenud. SF lisa avalikustamise nõuded on keskmise suurusega ja suurettevõtete puhul täidetud 75,0%-l ettevõtetest (lisa 6). Väikeettevõtetest sai 2021. aastal toetust 173 ettevõtet ning pooled neist avalikustasid saadud toetuse selle liigi lõikes (lisa 6). Kui väikeettevõtte koostab lühendatud aastaaruande, siis ei ole tal kohustust avalikustada informatsiooni aruande lisades. Kuna väikeettevõtte poolt tehtud valiku kontrollimiseks võimalus puudub, siis ei saa laekumise avalikustamise kohustuse kohta järeldusi teha.

Majandusaasta aruande koostamise ühe alusprintsipiibina on raamatupidamise seaduses välja toodud tulude-kulude vastandamise nõue (RPS § 16). Tulude kajastamine kuludega samas perioodis mõjutab otseselt ettevõtte majandustulemuste läbipaistvust ning võrreldavust. SF kajastamisel seisavad ettevõtted valiku ees, kas kajastada sihtfinantseerimine bilansis kohustisena, kuni saab kindel olla, et tagasimakse riskid ei realiseeru või lähtuda raamatupidamise alusprintsipiibina sätestatud tulude-kulude vastandamise nõudest. Finantsmaailmas aja jookul välja arenenud kahe olulise suuna – bilansipõhise lähenemise ja tulupõhise lähenemise, ehk sobitamise põhimõtte – eelistamise vahel arutavad jätkuvalt ka teadlased ja erialaspetsialistid (Zimmerman & Bloom, 2016, lk 84, viidatud Brief, 1984, lk 15 ja 17). Magistr töö raames tehtud uuringus tulude - kulude vastandamise analüüsi tulemustest saab järeldada, et uuritud ettevõtetest 12,7%-l on tagatud tulude-kulude vastandamine (sh 24,5%-l keskmise suurusega ja suurettevõtetel ning 7,6%-l väikeettevõtetel) (lisa 7). Tulude-kulude vastandamine on tagatud peamiselt varade SF kajastamisel valitud netomeetodi tõttu. Aruandeaastal toetust saanud 68% keskmise suurusega ja suurettevõtetest ning 47% väikeettevõtetest (lisa 7) esitasid SF lisa, millest oli võimalik välja lugeda detailsemaid andmeid. Kuigi ka lisa mitteesitanud ettevõtete puhul oli võimalik järeldada vara SF kajastamisel netomeetodi valikut, mõjutab lisa puudumine tõenäoliselt mingil määral ka saadud tulemust. 35,2% ettevõtetest (lisa 7) kajastab SF kogu ulatuses kas kohustise või tuluna, mistõttu ei ole tagatud tulude-kulude vastandamine. Sealhulgas keskmise suurusega ja suurettevõtete andmed väikeettevõtete omadest oluliselt ei erine. SF kajastab osaliselt tuluna ning korrigeerib vastavalt nõuete ja kohustise saldod 27,9% ettevõtetest (sh keskmise suurusega ja suurettevõtetest 19,8% ning väikeettevõtetest 31,3%) (lisa 7). Kuigi paljude muutujate tõttu ei saa

analüüsitud andmete põhjal lõplikke järeldusi teha, siis suure tõenäosusega on nende ettevõtete puhul tulude-kulude vastandamine pigem tagatud. Piisavalt andmeid järelduste tegemiseks ei olnud 24,2%-l ettevõtetest (sh 17,9%-l keskmise suurusega ja suurettevõtetest ning 26,9%-l väikeettevõtetest) (lisa 7). Tulude-kulude vastandamise analüüsi tulemused on toodud joonisel 7.

Joonis 7. Tulude-kulude vastandamine

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 7 andmete alusel

Uuringu tulemustest selgus, et SF kajastamine ei ole piisavalt läbipaistev ning aruande kasutaja ei saa enamiku aruannete puhul informatsiooni SF kohustise kohta. Kohustise puudumine võib olla põhjendatud ettevõtete valikuga toetuse tuluna kajastamise ajastuse osas. Samuti võib SF olla kajastatud muude üldkirjete koosseisus (eraldised, võlad ja ettemaksud, muud tulud), mille sisu ei ole piisavalt avalikustatud. Puuduvad SF andmed moodustavad olulise osa väikeettevõtete bilansimahust, millest võib järeldada, et väikeettevõtted ei järgi majandusaasta aruande koostamise ühte alustala, olulisuse printsiipi, raamatupidamise seaduses sätestatud lühendatud raamatupidamise aastaaruande eesmärgist tulenevalt (RPS § 15 (2)). Vara SF kajastamisel valitud netomeetod põhjendab paljuski keskmise suurusega ja suurettevõtete puhul SF kohustise puudumist bilansist, kuid ei põhjenda tingimusliku kohustise puudulikkude avalikustamist. Tingimusliku kohustise lisa SF-ga kaasnevate ebakindlate asjaolude avalikustamiseks ei kasutata. Eeltoodu põhjal võib järeldada, et SF kajastamise läbipaistvuse seisukohast, ei ole täidetud avalikustamise printsiip. Ettevõtted, kelle puhul oli võimalik tuvastada vara SF olemasolu,

avalikustavad ka valitud meetodi. Kuigi SF arvestuspõhimõtetes on kohustuslik avalikustada vaid vara SF kajastamisel valitud meetod, on ülejäänud vabatahtlikult esitatud informatsioon vastuoluline ning selle põhjal ei ole võimalik kajastamise kohta selgeid järeldusi teha. Majandusaasta aruande koostamise ühe alusprintsiibina on raamatupidamise seaduses välja toodud tulude-kulude vastandamise nõue (RPS § 16). RTJ 12 toetuse tuluna kajastamisel tulude-kulude vastandamise põhimõttest ei lähtu, vaid sätestab tuluna kajastamise tingimuseks SF-ga kaasnevate nõuete täitmise. Need kaks õigusakti on tulude-kulude vastandamise seisukohast omavahel vastuolus, mis tõenäoliselt tekitab segadust SF kajastamisel. Tulude-kulude vastandamise analüüsi tulemusena võib järeldada, et alla poolte ettevõtetest püüavad seaduses sätestatud nõuet täita. Valdavalt kasutatakse vastandamise tagamiseks nõuete ja kohustiste korrigeerimist kuid ka vara SF kajastamisel netomeetodi valikut. Lisaks eeltoodule on uuringu käigus selgunud, et RTJ 12 on osaliselt vastuolus teiste normdokumentidega ning jätab tõlgendamisruumi SF kajastamisel. Lisaks vastuolule tulude-kulude vastandamise nõude osas, on juhendi näidetes kasutatud SF kajastamisel tulevaste perioodide tulu kirjet. Nimetatud kirje kuulub „võlad ja ettemaksed“ koosseisu, samas kui raamatupidamise seaduse lisas toodud bilansiskeemis on SF kajastamiseks eraldi kohustise rida. Lisaks on SF kohustist võimalik tõlgendada eraldiisena. Mitmed võimalused sama sisuga tehingu kajastamisel tekitavad segadust nii aruande esitajal kui ka selle kasutajal. Väheneb aruannete võrreldavus ja läbipaistvus vajaliku informatsiooni saamiseks, mis on mõjutanud ka käesoleva uuringu tulemusi.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk on selgitada välja, kas sihtfinantseerimise saanud Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes on tagatud kohustiste avalikustamine ning tulude-kulude vastandamine. Selleks uuriti Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes sihtfinantseerimise kohustise avalikustamise ja tulude-kulude vastandamise nõuete täitmist. Töö eesmärgi saavutamiseks selgitati välja sihtfinantseerimise kajastamise nõuded, analüüsiti sihtfinantseerimise kohustiste kajastamist, majandusaasta aruandes avalikustatava informatsiooni vastavust Eesti Finanstaruandluse standardile ning tulude-kulude vastandamist.

Uuringu tulemustest selgus:

1. Sihtfinantseerimise kajastamine Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes ei ole piisavalt läbipaistev ning aruande kasutaja ei saa enamiku aruannete puhul informatsiooni sihtfinantseerimise kohustise kohta.
2. Puuduvad sihtfinantseerimise andmed moodustavad olulise osa väikeettevõtete bilansimahust. Sellest võib järeldada, et väikeettevõtted ei järgi majandusaasta aruande koostamise ühte alustala, olulisuse printsiipi, raamatupidamise seaduses sätestatud lühendatud raamatupidamise aastaaruande eesmärgist tulenevalt.
3. Keskmise suurusega ja suurettevõtete puhul põhjendab sihtfinantseerimise kohustise puudumist osaliselt vara sihtfinantseerimise kajastamisel valitud netomeetod.
4. Tingimusliku kohustise lisa sihtfinantseerimisega kaasnevate ebakindlate asjaolude avalikustamiseks ei kasutata. Sihtfinantseerimise kajastamise läbipaistvuse ja tingimusliku kohustise kohta informatsiooni esitamise seisukohast ei järgita piisavalt raamatupidamise seaduses sätestatud avalikustamise nõuet.
5. Vara sihtfinantseerimise meetodi avalikustavad enamik ettevõtteid, kelle puhul oli võimalik vastava toetuse liigi olemasolu kontrollida. Arvestuspõhimõtetes vabatahtlikult esitatud informatsioon saadud toetuse tuluna kajastamise eelduste kohta on vastuoluline ning selle põhjal ei ole võimalik sihtfinantseerimise kajastamise kohta järeldusi teha. Raamatupidamise seaduses sätestatud tulude-kulude vastandamise nõuet püüab täita alla poole ettevõtetest.

Autori arvates on RTJ 12 osaliselt vastuolus teiste normdokumentidega ning jätab seetõttu liiga palju tõlgendamisruumi sihtfinantseerimise kajastamisel. RTJ 12 on vastuolus raamatupidamise seaduses sätestatud tulude-kulude vastandamise põhimõttega, seades toetuse tuluna kajastamise eelduseks sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmise nõude. Mõlemat korraga ei ole võimalik täita. RTJ 12 näidetes on kasutatud sihtfinantseerimise kajastamisel tulevaste perioodide tulu kirjet, mis kuulub kirje „Võlad ja ettemaksed“ koosseisu. Selline kajastamine läheb vastuollu raamatupidamise seaduse lisas toodud bilansiskeemiga, kus on sihtfinantseerimise kohustise kajastamiseks eraldi rida. Samuti ei ole sihtfinantseerimise kajastamine kirje „Võlad ja ettemaksed“ koosseisus piisavalt läbipaistev ja kooskõlas avalikustamise põhimõttega. Lisaks on võimalik sihtfinantseerimise kohustist tõlgendada eraldi. RTJ 12-s jääb selgusetuks sihtfinantseerimisel valitud netomeetodi korral kohustise kajastamise pool. Mitu võimalust sama sisuga tehingu kajastamiseks tekitavad segadust nii aruande esitajal kui ka selle kasutajal. Väheneb aruannete võrreldavus ja läbipaistvus vajaliku informatsiooni saamiseks.

Autori hinnangul on oluline täpsustada ja selgitada Raamatupidamise Toimkonna juhendis 12 sihtfinantseerimise kajastamise eri võimalusi või neid selgelt piirata. Lisaks võiks juhend sisaldada viiteid sihtfinantseerimise kajastamisega seotud teistele Raamatupidamise Toimkonna juhenditele, nagu tingimuslikud kohustised ja vara netomeetodi valikul kohustise kajastamiseks.

Edasise uurimise võimalusena näeb autor nende ettevõtete SF kohustise kajastamise uurimist, kellel saadud toetuste tagasimakse riskid realiseerusid. Vastav uuring aitaks selgitada välja kohustise kajastamise täpsema vajaduse ning võiks anda lisandväärtust sihtfinantseerimise kajastamise põhimõtete edasisel kujundamisel.

SUMMARY

DISCLOSURE OF LIABILITIES RELATED TO GOVERNMENT GRANTS AND MATCHING OF REVENUE AND EXPENSES IN THE ANNUAL REPORTS OF ESTONIAN COMPANIES

Ave Sisask

Upon Estonia's accession to the European Union (EU), the opportunity to use EU structural funds opened up for local companies. Compared to the initial accession period, the amount of grants received has increased nearly 12 times. During 2004-2006, grants paid to Estonia amounted to 371.4 million euros; however, in the budget period 2014–2020, the amount of grants reached already 4.4 billion euros (Välisvahendite ..., 2021). The increase in the volume of grants makes the reporting thereof in the annual reports of companies more and more important in order to maintain the comparability and transparency of the reports for the reader.

Government grants are not free of charge for a company. Receiving a government grant is generally accompanied by certain conditions, which the company is obliged to fulfill over a certain period of time. In case of non-fulfillment of the conditions, the company is obliged to return the government grant either in part or in full. The corresponding liability should also be accounted for in the company's annual report. During the eligibility period for government grants, companies incur costs. Depending on the fulfilment of the conditions for government grants, the revenue to cover the costs may not be recognised in the same period as the expenses. Upon accounting for the government grants, companies are faced with the choice of whether to recognise the government grant as a liability in the statement of financial position until it is certain that repayment risks will not materialize. On the other hand, the matching principle has been established as a basic principle of accounting, which the companies should follow in the organisation of their accounting. Researchers and professionals continue to debate between the

preference of the two important directions that have developed in the financial world over time – the balance sheet-based approach and the income-based approach, i.e. the matching principle.

The purpose of the thesis is to determine whether the annual reports of Estonian companies that have received government grants ensure the disclosure of liabilities and the matching of revenue and expenses. For this purpose, the fulfillment of the requirements for the disclosure of the liabilities related to government grants and the matching of revenue and expenses in the annual reports of Estonian companies was examined. To achieve the purpose of the thesis, the requirements for recognising the government grants were examined (IFRS and EFS), the accounting for the liabilities related to government grants, compliance of the information disclosed in the annual report with the standard (EFS) and matching of revenue and expenses were analyzed.

The theoretical part of the thesis examines the accounting principles of government grants based on international financial reporting standards (IFRS) and Estonian financial reporting standard (EFS) as well as the coverage of the topic in scientific articles. The second chapter describes the sampling, introduces the research methods used, and provides an overview of the research results and conclusions. A quantitative research method is used to get an overview of the recognition of government grants in the annual reports of Estonian companies. A request was submitted to the Centre of Registers and Information Systems in order to obtain data related to the government grants presented in the annual reports. The annual reports do not provide information under which projects a company has received the grant. In the conditions of a specific grant, the company's obligations, the non-fulfilment of which may result in the obligation to repay the grants, are outlined. This information is necessary to understand whether the company's annual report should disclose a (contingent) liability towards the financier of the grant. Data on companies that have received grants from the European Union are publicly available on the website of the State Shared Service Centre, this data, however, does not include information on the requirement for durability of operations accompanying the grants. In order to obtain this information, a request was made to the State Shared Service Centre.

The results of the study reveal that accounting for the government grants in the annual reports of Estonian companies is not sufficiently transparent, and, for most reports, the user of the report does not obtain information about the liability related to government grants. The missing data on government grants make up a significant part of the balance sheet total of small companies, which leads to the conclusion that small companies do not follow one of the basic foundations for the

preparation of annual reports – the materiality principle. In the case of medium-sized and large companies, the absence of liability related to government grants is partially justified by the net method chosen for recognising the government grants related to assets. The note of the annual accounts about contingent liabilities is not used to disclose uncertain circumstances accompanying the government grants. From the point of view of the transparency of recognising the government grants and the presentation of information about the contingent liabilities, the disclosure requirement set forth in the Accounting Act is not sufficiently followed. The method for recognising the government grants related to assets is disclosed by the majority of companies, in case of which it was possible to verify the existence of the respective type of grant. The information provided voluntarily in the accounting policies, about the preconditions for recording the received grants in revenue, is contradictory, and, on this basis, it is not possible to draw conclusions about the recognition of government grants. Less than half of the companies attempt to fulfill the requirement of matching the revenue and expenses stipulated in the Accounting Act.

In the author's opinion, ASBG 12 partially contradicts other normative documents and, therefore, provides too much leeway for interpretation upon the recognition of government grants. The guideline is in conflict with the matching principle of revenue and expenses set forth in the Accounting Act, setting the requirement to fulfill the conditions accompanying the government grant as a prerequisite for recording the grant as income. It is not possible to fulfill both at the same time. In the examples provided in ASBG 12, a deferred income item that belongs under „payables and prepayments“ is used for recognising government grants. Such recognition contradicts the balance sheet format established in the annex to the Accounting Act, which provides a separate line for recognising the liabilities related to government grants. Also, the recognition of government grants under „payables and prepayments“ is not sufficiently transparent and in line with the disclosure principles. In addition, it is possible to interpret the liability related to government grants as a provision. In ASBG 12, the recognition of liability remains unclear in the case of selecting the net method for recognising the government grants. Several options for recognising a transaction with the same content cause confusion for both the report creator and its user. The comparability and transparency of the reports for obtaining the necessary information decreases.

In the author's opinion, it is important to specify and explain the different ways of recognising the government grants in the guideline ASBG 12 of the Accounting Standards Board, or to clearly limit them. In addition, the guideline could include references to other guidelines of the Accounting

Standards Board which are related to the recognition of government grants, such as contingent liabilities and recognition of liability upon recognising government grants related to assets using the net method.

.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Ahmed, A. S., & Duellman, S. (2007). Accounting conservatism and board of director characteristics: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Economics*, 43(2-3), lk 411-437.
- Anderson, R. C., Mansi, S. A., & Reeb, D. M. (2004). Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt. *Journal of Accounting and Economics*, 37(3), lk 315-342.
- Ball, R., & Shivakumar, L. (2006). The role of accruals in asymmetrically timely gain and loss recognition. *Journal of Accounting Research*, 44(2), lk 207-242.
- Barker, R. (2015). Conservatism prudence and the IASB's conceptual framework. *Accounting and Business Research*, 45(4), lk 514-538.
- Barker, R., & Mcgeachin, A. (2013). Why is there inconsistency in accounting for liabilities in IFRS? An analysis of recognition measurement estimation and conservatism. *Accounting and Business Research*, 43(6), lk 579-604.
- Barker, R., & Mcgeachin, A. (2015). An Analysis of Concepts and Evidence on the Question of Whether IFRS Should be Conservative. *Abacus-A Journal of Accounting Finance and Business Studies*, 51(2), lk 169-207.
- Beaver, W. H., & Ryan, S. G. (2005). Conditional and unconditional conservatism: Concepts and modeling. *Review of Accounting Studies*, 10(2-3), lk 269-309.
- Conceptual Framework for Financial Reporting. IASB. Vastu võetud märts 2018. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
- Dichev, I. D. (2017). On the conceptual foundations of financial reporting. *Accounting and Business Research*, 47(6), lk 617-632.
- Dichev, I. D., & Tang, V. W. (2008). Matching and the Changing Properties of Accounting Earnings over the Last 40 Years. *The Accounting Review*, 83(6), lk 1425-1460.
- Dichev, I. D., Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2013). Earnings quality: Evidence from the field. *Journal of Accounting and Economics*, 56(2-3), lk 1-33.
- Donelson, D. C., Jennings, R., & Mcinnis, J. (2011). Changes over Time in the Revenue-Expense Relation: Accounting or Economics? *The Accounting Review*, 86(3), lk 945-974.
- Ece, A., & Serdar, O. (2017). Corporate governance and provisions under IAS 37. *EuroMed Journal of Business*, 12(1), lk 1450-2194.

- Euroopa Liidu struktuurivahendid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (06.09.2022)
Kasutatud: 14.04.2023. Kättesaadav: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/valisvahendite-kasutamine/euroopa-liidu-struktuurivahendid>
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17.12.2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006
- Gigler, F., & Hemmer, T. (2001). Conservatism, optimal disclosure policy, and the timeliness of financial reports. *The Accounting Review*, 76(4), lk 471-493.
- Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40(1-3), lk 3-73.
- Hartsenko, J., & Sauga, A. (2013). Does financial support from the EU structural funds has an impact on the firms' performance: evidence from Estonia. Rmt: J. Ramik, & D. Stavarek (Toim.). (lk 260-265). Clarivate.
- He, W., & Shan, Y. (2016). International Evidence on the Matching Between Revenues and Expenses. *Contemporary Accounting Research*, 33(3), lk 1267-1297.
- Hirshleifer, D., & Teoh, S. H. (2002). Limited attention, information disclosure, and financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 36(1-3), lk 337-386.
- Hope, O.-K. (2003). Disclosure practices, enforcement of accounting standards, and analysts' forecast accuracy: An international study. *Journal of Accounting Research*, 41(2), lk 235-272.
- International Accounting Standard 1 – Presentation of Financial Statements. IASB. Vastu võetud oktoober 2022. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements/>
- International Accounting Standard 20 – Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance. IASB. Vastu võetud aprill 2001. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-20-accounting-for-government-grants-and-disclosure-of-government-assistance/>
- International Accounting Standard 37 – Provisions Contingent Liabilities and Contingent Assets. IASB. Vastu võetud aprill 2001. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>
- International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. IASB. Vastu võetud juuli 2009. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes/view-ifrs-smes.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2021/required/sme/>

Laitinen, E. K. (2019). Matching of expenses in financial reporting: a matching function approach. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 18(1), lk 19-50.

Lara, J., Osma, B. G., & Penalva, F. (2020). Conditional conservatism and the limits to earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*, 39(4).

Lopes, A. I., & Reis, L. (2019). Are provisions and contingent liabilities priced by the market? An exploratory study in Portugal and the UK. *Meditari Accountancy Research*, 27(2), lk 228- 257.

Majandusaasta aruande taksonoomia ja selle alusel koostatavate raamatupidamise aastaaruande vormide kehtestamine. RT I, 23.12.2021, 26

Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuste seadus. RT I, 02.06.2021, 21

Raamatupidamise seadus. RT I, 05.05.2022, 27

Raamatupidamise Toimkonna juhend lisa 1 – Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted. RT I, 29.12.2020, 42

Raamatupidamise Toimkonna juhend lisa 2 – Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes. RT I, 29.12.2020, 42

Raamatupidamise Toimkonna juhend lisa 8 – Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad. RT I, 29.12.2020, 42

Raamatupidamise Toimkonna juhend lisa 12 – Sihtfinantseerimine. RT I, 29.12.2020, 42

Raamatupidamise Toimkonna juhend lisa 15 – Lisades avalikustatav informatsioon. RT I, 29.12.2020, 42

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 30. märtsi 2023. a e-kiri

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 31. märtsi 2023. a e-kiri

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 02. aprilli 2023. a e-kiri

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 04. aprilli 2023. a e-kiri

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 10. aprilli 2023. a e-kiri

Registrite ja Infosüsteemide Keskuse 12. aprilli 2023. a e-kiri

Riigi Tugiteenuste Keskuse 23. märtsi 2023. a e-kiri

Riigi Tugiteenuste Keskuse 27. märtsi 2023. a e-kiri

Riigi Tugiteenuste Keskuse 3. aprilli 2023. a e-kiri

Riigi Tugiteenuste Keskuse 5. aprilli 2023. a e-kiri

- Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(3), lk 335-370.
- Stadler, C., & Nobes, C. W. (2018). Accounting for government grants: Standard-setting and accounting choice. *Journal of Accounting and Public Policy*, 37(2), lk 113-129.
- Struktuurifondide kasutamisel avastatud rikkumised. RTK (2022). Kasutatud: 17.04.2023.
Kättesaadav: <https://www.rtk.ee/struktuuritoetuste-kasutamine-avastatud-rikkumised>
- Sõnaveeb. EKI (26.04.2021). Kasutatud: 09.05.2023. Kättesaadav:
<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/sihtfinantseerimine/1>
- The IFRS for SMEs Accounting Standard, About. IASB (2022). Kasutatud: 13.04.2023.
Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes/>
- Toimkonna tegevus ja juhendid. Rahandusministeerium (06.07.2022). Kasutatud: 13.04.2023.
Kättesaadav: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/toimkonna-tegevus-ja-juhendid>
- Välisvahendite rakendamine. Riigi Tugiteenuste Keskus (30.08.2021). Kasutatud: 26.03.2023.
Kättesaadav: <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/valisvahendite-rakendamine>
- Zimmerman, A. B., & Bloom, R. (2016). The matching principle revisited. *The Accounting Historians Journal*, 43(1), lk 79-119.

LISAD

Lisa 1. SF kajastamise kontrollnimekiri

SF liik	Arvestus-meetod	Tuluna kajastamine	Kajas-tamine aruandes	Kajastamine kirjel	Avalikustamine lisas	
					Arvestus-põhi-mõtted	Tingimus-likud kohustised
Tegevuse SF, Vara SF	bruto	tingimuste täitmisel	bilanss	Sihtfinant-seerimine	vara SF meetod	ei
Tegevuse SF, Vara SF	bruto	tingimuste täitmisel	bilanss	eraldis	vara SF meetod	ei
Tegevuse SF, Vara SF	neto	kui tingi-mused ei ole täidetud	bilanss	eraldis	vara SF meetod	ei
Tegevuse SF, Vara SF	bruto	tingimuste täitmisel	bilanss	tulevaste perioodide tulu	vara SF meetod	ei
Tegevuse SF, Vara SF	bruto	enne tingimuste täitmist	kasumi-aruanne	muud tulud	vara SF meetod	jah
Vara SF	neto	enne tingimuste täitmist	-	-	vara SF meetod	jah

Allikas: RTJ2, RTJ 12, RTJ 15, autori koostatud

Lisa 2. Kokkuvõte uuritud ettevõtete SF kohustise kajastamise tulemustest

		Uuritud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategooria ettevõtete koguarvust		
		Ettevõtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted	Ettevõtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted
Bilanss							
Kokku		355	106	249	100,0%	100,0%	100,0%
On kajastanud kohustise		136	42	94	38,3%	39,6%	37,8%
	Sihtfinantseerimine	125	37	88	-	-	-
	Võlad ja ettemaksed	10	4	6	-	-	-
	Sh tulevaste perioodide tulu	7	3	4	-	-	-
	Sh muud võlad	3	1	2	-	-	-
	Eraldis	1	1	0	-	-	-
Ei ole kajastanud kohustist		219	64	155	61,7%	60,4%	62,2%
Tingimuslikud kohustised							
Kokku		219	64	155	61,7%	60,4%	62,2%
On avalikustanud kohustise		5	2	3	1,4%	1,9%	1,2%
	Lisas tingimuslikud kohustised	2	0	2	-	-	-
	Lisa SF märkustes	3	2	1	-	-	-
Ei ole avalikustanud kohustist		214	62	152	60,3%	58,5%	61,0%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 3 esitatud tulemuste põhjal

Lisa 2 järg

	Kohustist mitteavalikustanud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategorია ettevõtete koguarvust		
	Ette- võtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted	Ette- võtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted
Lisa arvestuspõhimõtted						
Kokku	214	62	152	100,0%	100,0%	100,0%
Ei ole SF arvestus- põhimõtteid avalikustanud	102	22	80	47,6%	35,5%	52,6%
Vara SF meetodi valik	112	40	72	52,4%	64,5%	47,4%
Netomeetod	51	25	26	23,8%	40,3%	17,1%
Brutomeetod	29	9	20	13,6%	14,5%	13,2%
Ei ole vara SF meetodit välja toonud	32	6	26	15,0%	9,7%	17,1%
Kajastamine tingimuste täitmiseni	112	40	72	52,4%	64,5%	47,4%
Erinevad kohustise kirjed	47	15	32	22,0%	24,2%	21,1%
Ei ole esitanud informatsiooni	65	25	40	30,4%	40,3%	26,3%
Tuluna kajastamise tingimus	112	40	72	52,4%	64,5%	47,4%
Sissenõutavaks muutmisel või laekumisel ja tingimuste täitmisel	75	24	51	35,0%	38,7%	33,6%
Sissenõutavaks muutmisel või laekumisel	6	1	5	2,8%	1,6%	3,3%
Tingimuste täitmisel	2	1	1	1,0%	1,6%	0,7%
Ei ole esitanud informatsiooni	29	14	15	13,6%	22,6%	9,9%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud lisa 3 esitatud tulemuste põhjal

Lisa 3. Ettevõtete SF kohustise kajastamise tulemused uuritud etappide kohta

		Ettevõtete arv		
		Ettevõtted kokku	Keskmi- sed ja suured	Väike- ettevõtted
Bilanss				
Kokku		355	106	249
On kajastanud kohustise kirjel:		128	40	88
	Sihtfinantseerimine	125	37	88
	Võlad ja ettemaksud	2	2	0
	Sh tulevaste perioodide tulu SF-st	2	2	0
	Eraldis (muud eraldised)	1	1	0
Ei ole kohustisena kajastanud		227	66	161
Lisa tingimuslikud kohustised				
Kokku		227	66	161
Avalikustatud SF kohustis				
	Jah	2	0	2
	Ei	225	66	159
Lisa sihtfinantseerimine				
Kokku		225	66	159
On esitatud SF lisa				
	Jah	75	28	47
	Ei	150	38	112
SF lisa sisaldab kohustise saldot				
	Jah	8	2	6
	Ei	67	26	41
SF kohustis on tuvastatav allolevatel kirjetel:		8	2	6
	Tulevaste perioodide tulu (bilanss ja lisa)	5	1	4
	Muud võlad (bilanss)	3	1	2
Märkustes kirjeldatud „tingimuslik kohustis“		67	26	41
	Info tähtaja kohta	3	2	1
	Esiatud info, et tingimuslik kohustis puudub	1	1	0
	Ei ole kirjeldatud	25	9	16
	SF lisa ei sisalda märkusi	38	14	24

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 3 järg

		Ettevõtete arv		
		Ettevõtted kokku	Keskmiised ja suured	Väike-ettevõtted
Lisa arvestuspõhimõtted				
Kokku (ettevõtted, kellel ei ole SF kohustist bilansis ning ei ole avalikustatud tingimuslike kohustiste lisa)		217	64	153
Ei ole SF arvestuspõhimõtteid avalikustanud		102	22	26
Vara SF meetodi valik		115	42	73
	Netomeetod	52	26	26
	Brutomeetod	30	9	21
	Ei ole vara SF meetodit välja toonud	33	7	26
Kajastamine tingimuste täitmiseni		115	42	73
	Erinevad kohustise kirjed	50	17	33
	Ei ole esitanud informatsiooni	65	25	40
Tuluna kajastamise tingimus		115	42	73
	Sissenõutavaks muutumisel või laekumisel ja tingimuste täitmisel	75	24	51
	Sissenõutavaks muutumisel või laekumisel	6	1	5
	Tingimuse täitmisel	2	1	1
	Ei ole esitanud informatsiooni	29	14	15

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 4. RTK andmete alusel saadud toetuste olulisus SF kohustist mittekajastanud ettevõtete bilansimahust

	Uuritud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategooria ettevõtete koguarvust		
	Ettevõtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted	Ette- võtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted
Bilanss						
Kokku	355	106	249	-	-	-
On kajastanud kohustise	136	42	94	-	-	-
Ei ole kajastanud kohustist	219	64	155	-	-	-
Tingimuslikud kohustised						
On avalikustanud kohustise	5	2	3	-	-	-
Ei ole avalikustanud kohustist	214	62	152	-	-	-
RTK toetuse andmed bilansimahust						
Kokku	214	62	152	100,0%	100,0%	100,0%
Kuni 5%	82	50	32	38,3%	80,6%	21,1%
Alates 5%	132	12	120	61,7%	19,4%	78,9%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 5. Vara SF arvestusmeetodi avalikustamine

	Uuritud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategooria ettevõtete koguarvust		
	Ettevõtted kokku	Kesk-mised ja suured	Väike-ettevõtted	Ettevõtted kokku	Kesk-mised ja suured	Väike-ettevõtted
Kokku	355	106	249	100,0%	100,0%	100,0%
Avalikustasid vara SF arvestusmeetodi	74	69	110	50,4%	65,1%	44,2%
Arvestusmeetodit ei ole avalikustatud	157	37	139	49,6%	34,9%	55,8%
Vara SF olemasolu teada						
Kokku	124	50	74	100,0%	100,0%	100,0%
Avalikustasid vara SF arvestusmeetodi	105	44	61	84,7%	88,0%	82,4%
Arvestusmeetodit ei ole avalikustatud	19	6	13	15,3%	12,0%	17,6%
Ei ole informatsiooni järelduste tegemiseks						
Kokku	231	56	175	100,0%	100,0%	100,0%
Avalikustasid vara SF arvestusmeetodi	74	25	49	32,0%	44,6%	28,0%
Arvestusmeetodit ei ole avalikustatud	157	31	126	68,0%	55,4%	72,0%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 6. Saadud toetuse avalikustamine toetuse liigi lõikes

	Uuritud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategooria ettevõtete koguarvust		
	Ettevõtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted	Ette- võtted kokku	Kesk- mised ja suured	Väike- ette- võtted
Kokku	355	106	249	-	-	-
Toetuse väljamakse 2021. aastal (kohustus avalikustada SF lisa)						
Jah	245	72	173	100,0%	100,0%	100,0%
Ei	110	34	76	-	-	-
Laekumine toetuse liigi lõikes avalikustatud						
Jah	139	54	85	56,7%	75,0%	49,1%
Ei	106	18	88	43,3%	25,0%	50,9%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 7. Tulude-kulude vastandamise analüüsi kokkuvõte

	Uuritud ettevõtete arv			Ettevõtete osatähtsus vastava kategooria ettevõtete koguarvust		
	Ettevõtted kokku	Kesk-mised ja suured	Väike-ettevõtted	Ettevõtted kokku	Kesk-mised ja suured	Väike-ettevõtted
Tulude-kulude vastandamine						
On tagatud	125	40	85	12,7%	24,5%	7,6%
On osaliselt või pigem tagatud	99	21	78	27,9%	19,8%	31,3%
Ei ole tagatud	45	26	19	35,2%	37,7%	34,1%
Ei ole võimalik järeldusi teha	86	19	67	24,2%	17,9%	26,9%
KOKKU	355	106	249	100,0%	100,0%	100,0%
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja 2021. aastal						
Esitasid SF lisa	136	51	85	53,1%	68,0%	47,0%
Ei esitanud SF lisa	120	24	96	46,9%	32,0%	53,0%
KOKKU	256	75	181	100,0%	100,0%	100,0%

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 7 järg

Ettevõtted kokku	Uuritud ettevõtete arv				Tulude-kulude vastandamine	
					Vara SF	Tegevuse SF
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja 2021. aastal ja kes on esitanud SF lisa						
	Kokku	Laekunud toetuse lõikes				
SF laekunud:	136	51				-
Põhivara soetuseks	60	60	-	-		-
Tegevuskuludeks	50	-	50	-		-
Mõlemaks	26	-	-	26		-
SF on kajastatud:	136	60	50	26		-
Kohustisena	37	23	12	2	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil	21	21	-	0	on tagatud	-
Tuluna	21	5	14	2	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil, tegevuse SF tuluna	7	0	-	7	on tagatud	ei ole tagatud
Vara SF kohustisena, tegevuse SF tuluna	7	0	0	7	ei ole tagatud	
Nõuete ja/või kohustiste muutusena ning tuluna	43	11	24	8	pigem tagatud	
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja enne 2021. aastat või kes ei ole esitanud SF lisa						
SF on kajastatud:	219	219				-
Kohustisena	38	38			ei ole tagatud	
Tuluna	15	15			ei ole tagatud	
Arvestuspõhimõtetes netomeetod, põhiaruannetes tulu ja kohustust ei ole	24	24			on tagatud	pigem tagatud
Erinevatel perioodidel tuluna	56	56			Osaliselt tagatud	
Ei ole võimalik tuvastada, ervestuspõhimõtteid ei ole esitanud	86	86			ei ole võimalik järeldusi teha	
KOKKU	355	355				-

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 7 järg

Keskmise suurusega ja suurettevõtted	Uuritud ettevõtete arv				Tulude-kulude vastandamine	
					Vara SF	Tegevuse SF
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja 2021. aastal ja kes on esitatud SF lisa						
	Kokku	Laekunud toetuse lõikes				
SF laekunud:	51	51				-
Põhivara soetuseks	31	31	-	-		-
Tegevuskuludeks	13	-	13	-		-
Mõlemaks	7	-	-	7		-
SF on kajastatud:	51	31	13	7		-
Kohustisena	14	10	4	0	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil	12	12	-	0	on tagatud	-
Tuluna	10	2	7	1	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil, tegevuse SF tuluna	1	0	-	1	on tagatud	ei ole tagatud
Vara SF kohustisena, tegevuse SF tuluna	3	0	0	3	ei ole tagatud	
Nõuete ja/või kohustiste muutusena ning tuluna	11	7	2	2	pigem tagatud	
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja enne 2021. aastat või kes ei ole esitatud SF lisa						
SF on kajastatud:	55	55				-
Kohustisena	11	11			ei ole tagatud	
Tuluna	1	1			ei ole tagatud	
Arvestuspõhimõtetes netomeetod, põhiaruannetes tulu ja kohustust ei ole	14	14			on tagatud	pigem tagatud
Erinevatel perioodidel tuluna	10	10			Osaliselt tagatud	
Ei ole võimalik tuvastada, ervestuspõhimõtteid ei ole esitatud	19	19			ei ole võimalik järeldusi teha	
KOKKU	106	106				-

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 7 järg

Väikeettevõtted	Uuritud ettevõtete arv				Tulude-kulude vastandamine	
					Vara SF	Tegevuse SF
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja 2021. aastal ja kes on esitatud SF lisa						
	Kokku	Laekunud toetuse lõikes				
SF laekunud:	85	85				-
Põhivara soetuseks	29	29	-	-		-
Tegevuskuludeks	37	-	37	-		-
Mõlemaks	19	-	-	19		-
SF on kajastatud:	85	29	37	19		-
Kohustisena	23	13	8	2	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil	9	9	-	0	on tagatud	-
Tuluna	11	3	7	1	ei ole tagatud	
Vara SF netomeetodil, tegevuse SF tuluna	6	0	-	6	on tagatud	ei ole tagatud
Vara SF kohustisena, tegevuse SF tuluna	4	0	0	4	ei ole tagatud	
Nõuete ja/või kohustiste muutusena ning tuluna	32	4	22	6	pigem tagatud	
Ettevõtted, kellele maksti toetus välja enne 2021. aastat või kes ei ole esitatud SF lisa						
SF on kajastatud:	164	164				-
Kohustisena	27	27			ei ole tagatud	
Tuluna	14	14			ei ole tagatud	
Arvestuspõhimõtetes netomeetod, põhiaruannetes tulu ja kohustust ei ole	10	10			on tagatud	pigem tagatud
Erinevatel perioodidel tuluna	46	46			Osaliselt tagatud	
Ei ole võimalik tuvastada, ervestuspõhimõtteid ei ole esitatud	67	67			ei ole võimalik järeldusi teha	
KOKKU	249	249				-

Allikas: RTK 2023; RIK 2023 andmete põhjal, autori koostatud

Lisa 8. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Ave Sisask

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Sihtfinantseerimise kohustiste avalikustamine ja tulude-kulude vastandamine Eesti äriühingute majandusaasta aruannetes“, mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

09.05.2023

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.